

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Svět subkultur očima současné mládeže

Diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Havelková
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Hradec Králové

2015

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: **Bc. Tereza Havelková**
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: **Svět subkultur očima současné mládeže**
Název závěrečné práce AJ: The world of subcultures through the eyes of the current youths

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato diplomová práce si klade za cíl zmapovat atraktivitu různých subkultur pro současnou mládež a rozšířenost jednotlivých subkultur ve vybraném regionu. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení nejdůležitějších pojmů, zejména pojmů subkultura, mládež, hodnotová orientace, životní styl, vrstevnická skupina a sociální identita. Zabývá se charakteristikou nejvýznamnějších subkultur a jejich historickým vývojem, jejich možnými patologickými projevy a dále subkulturou jako socializačním činitelem. Praktická část chce zjistit názory mládeže na vybrané subkultury. Použitou metodou výzkumu je dotazníkové šetření. Pomocí dotazníků bude analyzováno, jaké subkultury mají ve vybraném regionu nejvíce sympatizantů, popřípadě příslušníků, a které jsou naopak nejméně známé, jaké vyznávané hodnoty mládež posuzuje jako pozitivní i s jakými negativními jevy si jednotlivé subkultury mládež spojuje a kterou subkulturu odsuzuje.

Garantující pracoviště: **Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta**

Vedoucí práce: **Mgr. Leona Stašová, Ph.D.**

Konzultant:

Oponent: **Mgr. Iva Junová, Ph.D.**

Datum zadání závěrečné práce: **6.1.2012**

Datum odevzdání závěrečné práce:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Za vedení a pomoc při zpracování této práce bych chtěla poděkovat především vedoucí práce Mgr. Leoně Stašové, Ph. D. a mé rodině za trpělivost.

Anotace

HAVELKOVÁ, Tereza, Bc. *Svět subkultur očima současné mládeže*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 84 s. Bakalářská práce.

Tato diplomová práce si klade za cíl zmapovat atraktivitu různých subkultur pro současnou mládež a rozšířenost jednotlivých subkultur ve vybraném regionu. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení nejdůležitějších pojmů, zejména pojmů subkultura, mládež, hodnotová orientace, životní styl, vrstevnická skupina a sociální identita. Zabývá se charakteristikou nejvýznamnějších subkultur a jejich historickým vývojem, jejich možnými patologickými projevy a dále subkulturou jako socializačním činitelem. Praktická část chce zjistit názory mládeže na vybrané subkultury. Použitou metodou výzkumu je dotazníkové šetření. Pomocí dotazníků bude analyzováno, jaké subkultury mají ve vybraném regionu nejvíce sympatizantů, popřípadě příslušníků, a které jsou naopak nejméně známé. Jaké vyznávané hodnoty mládež posuzuje jako pozitivní i s jakými negativními jevy si jednotlivé subkultury mládež spojuje a kterou subkulturu odsuzuje.

Klíčová slova: subkultura, mládež, vrstevnická skupina, hodnotová orientace, životní styl, sociální identita

Abstrakt

HAVELKOVÁ, Tereza, Bc. *The world of subcultures through the eyes of the current youths*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2014. 84 pp. Diploma Degree Thesis.

This thesis aims to map the attractiveness of various subcultures for youths and their spreadness in the selected region. The theoretical part is focused on explaining the key concepts, especially concepts of subculture, young people, value orientation, lifestyle, peer group, social identity. It is focused on characteristic of the most important subcultures and their historical development, their potential pathological display, and subculture as a socialization factor. The practical part aims to find out the opinions of young people on selected subcultures by method of research is the questionnaire research. With help of these questionnaires will be analyzed, which subcultures do have the most sympathizers (or members) in selected region, and which are the least known, which values the youths consider as positive, which negative effects are particular subcultures connected with in opinion of youths, and which subcultures they do condemn.

Keywords: subculture, youth, peer group, value orientation, lifestyle, social identity

Obsah

1. ÚVOD	9
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
2.1 KULTURA.....	11
2.1.1 SUBKULTURA.....	13
2.1.2 KONTRAKULTURA.....	15
2.2 VYMEZENÍ POJMU MLÁDEŽ	15
2.3 HODNOTY A HODNOTOVÁ ORIENTACE	16
2.4 VRSTEVNICKÁ SKUPINA JAKO SUBKULTURA	19
2.5 SUBKULTURA JAKO SOCIALIZAČNÍ ČINITEL.....	20
2.6 ŽIVOTNÍ STYL	21
2.7 SOCIÁLNÍ IDENTITA.....	22
2.8 PŘEHLED NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH SOUČASNÝCH SUBKULTUR (CHARAKTERISTIKA A HISTORICKÝ VÝVOJ).....	24
2.8.1 HIP HOP, GRAFFITI.....	24
2.8.2 SKINHEADS	25
2.8.3 HOOLIGANS (FOTBALOVÍ CHULIGÁNI).....	29
2.8.4 PUNK, HARD CORE, STRAIGHT EDGE.....	33
2.8.5 GOTHICKÁ SUBKULTURA, GOTHICKÉ Hnutí.....	36
2.8.6 EMO STYL	38
2.8.7 TANEČNÍ SCÉNA	39
2.8.8 ROCKOVÁ A METALOVÁ SUBKULTURA.....	42
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
3.1 CÍLE PRAKTICKÉ ČÁSTI	45
3.2 METODY VÝZKUMU	45
3.3 CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU.....	46
3.4 STRUČNÝ POPIS VÝZKUMNÉHO PROSTŘEDÍ	48
3.5 PŘEDPOKLADY DP.....	50
3.6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	54
3.7 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ SOUVISEJÍCÍCH S PŘEDPOKLADY PRÁCE.....	59
3.7.1 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H1	59
3.7.2 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H2	61
3.7.3 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H3	67
3.7.4 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H4	69
3.7.5 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY H5	71

4.	ZÁVĚR.....	75
5.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
5.1	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	79
6.	SEZNAM TABULEK.....	81
7.	SEZNAM GRAFŮ.....	82
8.	PŘÍLOHY.....	84
8.1	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

1. Úvod

„Jak docílíte toho, aby s vámi lidé sdíleli vaše hodnoty? Jednoduchá odpověď! Najděte takové, kteří je již sdílí.“ Kjell A. Nordström - švédský ekonom, spisovatel a veřejný mluvčí.

O problematiku subkultur můžeme v současnosti sledovat zvýšený zájem. Různých druhů subkultur je již takové množství, že je velmi obtížné se v nich zorientovat. Mimo subkultury s dlouholetou tradicí stále vznikají i nové.

S příznivcem některé ze subkultur se ve svém životě potkal každý z nás. Můžeme ho potkat v podstatě kdekoli a kdykoli. Subkultur existuje celá řada. S ohledem na to, ke které ze subkultur dotyčný patří, cítíme možná respekt, strach, údiv i obdiv, ale nikdy nejde ho jednoduše ignorovat. Pravdou je, že přívrženci některých subkultur jsou se svou image nepřehlédnutelní, chtějí šokovat, provokovat a hlavně se odlišit od většinové společnosti, a to nejen svým vzhledem, ale také přijímanými normami a pravidly.

Pedagogové, sociální pracovníci, vychovatelé a především rodiče mohou mít nedostatek informací o jednotlivých subkulturách mládeže. Kvůli množství předsudků vznikají zkreslené představy o příslušnících subkultur. Neinformovaní dospělí proto mohou být často mládeži k smíchu.

Tato práce nemá za cíl hodnotit, které subkultury jsou lepší než ostatní, ani nechce upozorňovat pouze na negativní jevy, se kterými se určité subkultury spojují. Bude interpretovat nejdůležitější pojmy z této oblasti a charakterizovat nejvýznamnější subkultury. U jednotlivých subkultur se zaměří nejen na možné patologické jevy, se kterými se v subkulturách lze setkat, ale také ukáže, co vše se přívržencům na subkultuře líbí, co je inspiruje při vstupu do subkultury a co je vede k tomu, být v ní členem.

Důležitým cílem práce je seznámit čtenáře s názory samotné mládeže na jednotlivé subkultury, zmapovat oblíbenost subkultur ve vybraném regionu a tak možná zjistit, jaká subkultura a s ní spojený životní styl i názory může mít na mládež v současnosti největší vliv.

Zajímavé a přínosné může být toto téma pro sociální pedagogy. Obor sociální pedagogiky se zaměřuje na sociální vztahy v procesu výchovy, zkoumá vliv sociálního prostředí na člověka a zabývá se výchovou a péčí o sociálně problémové jedince.

Sociální pedagog nachází uplatnění často ve školství, státní správě a různých sociálních zařízeních a jeho práce spočívá v přímém kontaktu s lidmi, nejčastěji s mládeží. Je tak velmi pravděpodobné, že se s příslušníky některé ze subkultur setká. Orientace v problematice subkultur mu může usnadnit kontakt se členy těchto skupin, lépe je pochopit a tak s nimi i lépe pracovat.

2. Teoretická část

2.1 Kultura

Pojem kultura vznikl z latinského „colo“, resp. „colere“, a byl původně spojován s obděláváním zemědělské půdy. Základ pojetí kultury jako charakteristiky lidské vzdělanosti položil římský filozof Marcus Tullius Cicero, když nazval filozofii kulturou ducha. V průběhu 18. století je pojem kultura chápán jako oblast lidské existence, která stojí v protikladu k přírodě. Osvícenské pojetí kultury zdůrazňuje zdokonalování lidských schopností.¹

Kultura jako termín je nechvalně známá svou nejednoznačností. Staletí užívání toto slovo rozdrobily, a tím nabylo množství rozdílných, často protichůdných významů. Dokonce i jako vědecký termín označuje jednak proces (umělé množení mikroskopických organismů), jednak jeho výsledek (organismy takto vypěstované).²

Kulturu lze vnímat jako označení pro všechny sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, s nimiž se člověk nerodí, ale které přebírá v procesu socializace.³

Kultura je všudypřítomná. Někdy je synonymem civilizace, protože je zároveň souborem přežitků a možností, věcí živých i mrtvých, předmětů i verbálních expresí.⁴

Petrusek⁵ se zmiňuje o typicky německém rozlišení pojmů kultura a civilizace, v podstatě formulovaného již Goethem či Kantem. Kultura je v tomto pojetí spojována s nejvyššími duchovními hodnotami a uměním, zatímco civilizace spočívá na hodnotách materiálních, na technice a na racionalitě.

Průcha⁶ v zásadě rozlišuje dvě skupiny pojetí kultury

- Podle širšího pojetí zahrnuje pojem kultura všechno, co vytváří lidská civilizace - jednak materiální výsledky lidské činnosti, například obydlí,

¹ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 13-14. ISBN 80-7178-929-1

² HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. s. 29. ISBN 978-80-7272-197-9.

³ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 27. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁴ COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 72. ISBN 80-7178-385-4

⁵ PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011 s. 149. ISBN 978-80-247-3234-3

⁶ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 45. ISBN 80-7178-885-6

nástroje, oděvy, průmysl, jednak duchovní výtvoři, jako je umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo aj.

- Podle užšího pojetí je pojem kultura vztahován spíše k projevům chování lidí. Kulturou určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti a zachovávaná tabu.

Soukup⁷ konstatuje, že v současné odborné literatuře převládají tři základní přístupy k vymezení rozsahu a obsahu pojmu kultura. Axiologické pojetí kultury vychází z humanistické a osvícenské tradice. Tato koncepce je výrazně hodnotící a omezuje rozsah třídy kulturních jevů pouze na pozitivní hodnoty, které přispívají ke kultivaci člověka a rozvoji společnosti. Antropologické pojetí kultury nezahrnuje do kultury pouze pozitivní hodnoty, ale všechny nadbiologické prostředky a mechanismy, jejichž prostřednictvím se člověk jako člen společnosti adaptuje na vnější prostředí. To umožňuje výzkum sociokulturních systémů (kultur, subkultur, kontrakultur) v čase a prostoru. Toto pojetí kultury je chápáno jako systém artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí sdílených a předávaných členy určité společnosti. Redukcionistické pojetí kultury zahrnuje množství přístupů, které mají snahu omezit rozsah pojmu kultura pouze na určitý výsledek sociokulturní reality. Jsou rozvíjeny zejména sémiotické přístupy, které redukují pojem kultura na systém znaků, symbolů a významů, sdílených členy určité společnosti.

Novotná⁸ zmiňuje též pojem skupinová kultura. Zatímco o kultuře společnosti či organizace uvažujeme zcela běžně, pojem kultura je v souvislosti se sociální skupinou používán zřídka. V mínění a jednání sociální skupiny se kultura manifestuje. Znamená to také, že ze skupinového mínění a jednání usuzujeme na skupinovou kulturu.

Prostředek, který zajišťuje překrývání struktur sociální reality se strukturami kulturně regulovaného chování, se nazývá kulturní kód. Tento kód je v první řadě systémem opozicí. V tomto systému se staví proti sobě znaky – viditelné, slyšitelné, hmatatelné a čichem postižitelné věci nebo události, jako světla různých barev, části oblečení, nápisy, verbální prohlášení, tóny hlasu, gesta, výrazy obličeje, vůně a pachy atd. Znat kód je totéž jako rozumět významu znaků a rozumět významu znaků je pak

⁷ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 15-16. ISBN 80-7178-929-1

⁸ NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 29. ISBN 978-80-247-2957-2

zase totéž co vědět, jak si počínat v situaci, v níž se takové znaky objevují a jak je používat, aby taková situace nastala. Rozumět znamená být schopen účinně jednat.⁹

V současnosti se projevuje snaha o vybudování kvalitativně nového přístupu a nové disciplíny - kulturologie. V České republice je kulturologie rozvíjena na katedře teorie kultury Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Předmětem kulturologie je studium kultury jako systému artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí. Vychází z předpokladu, že kulturu je možné zkoumat na třech základních strukturálních úrovních, které by neměly být vzájemně zaměňovány. První rovinu představuje výzkum kultury v atributivním smyslu jako univerzálně lidského fenoménu. Předmětem výzkumu je kultura lidstva jako rodový znak – generická kultura. Druhou rovinu výzkumu představuje studium kultury v distributivním smyslu na úrovni kultur, subkultur a kontrakultur. Předměty výzkumu se stávají konkrétní sociokulturní systémy, které je možné identifikovat v čase a prostoru. Tento přístup vychází z faktu, že generická kultura se manifestuje v nesmírné varietě dílčích lokálních kultur, tj. ve zvláštním způsobu života různých skupin lidí. Třetí rovinu výzkumu představuje studium kultury na úrovni jednotlivce.¹⁰

2.1.1 Subkultura

Subkulturu lze definovat jako sociální skupinu, jejíž artefakty, sociokulturní regulativy a ideje se do jisté míry odlišují od majoritní kultury, která tvoří kontextuální rámec daného společenství.¹¹

Smolík¹² uvádí, že existují dva typy definic subkultury. Definice substanční se pokouší vystihnout podstatu subkultury, definice funkcionální vystihuje funkce, které subkultury plní.

Subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, na akceptování či zavrhování určitých norem a má životní styl, který odráží její podmínky života.¹³

⁹ BAUMAN, Zygmunt; MAY, Tim. *Myslet sociologicky*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 159-160. ISBN 978-80-7419-026-1.

¹⁰ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: portál, 2004. s. 195-196. ISBN 80-7178-929-1.

¹¹ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: portál, 2004. s. 204. ISBN 80-7178-929-1.

¹² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 31. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹³ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 35. ISBN 978-80-247-2907-7.

Svou příslušnost k určité skupině, případně ideologii určitého hnutí, mládež demonstruje zejména způsobem úpravy zevnějšku, zvláštním jazykem, uctíváním určitých symbolů i druhem preferované hudby, hudební skupiny nebo zpěváka. Ideologie subkultury má logiku v kontextu současných společenských vztahů a zároveň vyjadřuje sociální postoje příslušné skupiny mládeže. Ideologie subkultury mládeže se obvykle inspiruje aktualizovanými ideologiemi z minulosti. Subkultury jsou v našem prostředí zatím jevem okrajovým, což neplatí o ekonomicky vyvinutějších zemích, jež mají delší tradici svobodné společnosti.¹⁴

Munková¹⁵ uvádí, že v 50. letech byla jedním z nejčastěji zpracovávaných témat v rámci sociologie sociálních deviací problematika delikvence mládeže. Bohužel vše, co se vymykalo normální většinové společnosti, bylo v té době jednotlivými autory označeno jako subkultura, bez připuštění možnosti či dokonce oprávněnosti existence jakýchkoli alternativních hodnotových struktur.

Mezi nejznámější teorie Munková¹⁶ řadí teorii nelegitimních příležitostí R. Clowarda a L. Ohlina. Za základ vzniku gangu (subkultury) považují strukturu legitimních a nelegitimních příležitostí, vyskytujících se v jedincově bezprostředním okolí. Rozlišují tři typy delikventních subkultur. Kriminální subkultura vzniká tam, kde je otevřená struktura nelegitimních příležitostí a jedinec může přijmout kriminální role dospělých, od kterých se je naučí. Konfliktní subkultura vzniká, když jsou uzavřeny legitimní i nelegitimní příležitosti pro ekonomický úspěch. To vede k příklonu mladých lidí k násilí a válčení gangů. Retreatistická subkultura upřednostňuje strategii úniku.

Velmi aktuálním tématem současnosti se zabývá Novotná¹⁷. Ta uvádí, že meziskupinové procesy strukturují externí prostor sociálních skupin do sítí, jejichž subjekty jsou sociální skupiny jako aktéři tohoto prostoru. Pojem sítě se od 80. let 20. století používá stále častěji, a to především v souvislosti s informačními technologiemi. Jejich prostřednictvím se „sítují“ jednotlivci na internetu do různých souborů a tato virtuální uskupení postupně nahrazují reálné sociální skupiny.

¹⁴ MATOUŠEK, Oldřich; MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 84. ISBN 978-80-7367-825-8.

¹⁵ MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. s. 47. ISBN 80-246-0279-2.

¹⁶ MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. s. 50-51. ISBN 80-246-0279-2.

¹⁷ NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 84. ISBN 978-80-247-2957-2.

2.1.2 Kontrakultura

Soukup¹⁸ definuje kontrakulturu jako typ subkultury, pro kterou je typický nesouhlas a opozice s kulturními regulativy a idejemi převládající majoritní kultury.

Termín kontrakultura se používá, pokud lze odlišení od hodnotových vzorců dominantní kultury posoudit jako velmi výrazné a působící proti nim. Kontrakultura je vymezována jako kontrastní, opoziční typ kultury, respektive subkultury vůči oficiálnímu typu kultury majoritní. Pro kontrakultury je charakteristický ostrý kontrast s analogickými normami a hodnotami kultury oficiální s výrazným prvkem negace. U protestních kontrakultur je typický politický radikalismus konfrontující obecně přijímané normy a ideje.¹⁹

Smolík²⁰ považuje kontrakulturu s ohledem na masovost a komplexní charakter za významný fenomén 20. století. Vymezuje ji jako kontrastní, opoziční typ kultury, resp. subkultury vůči oficiálnímu typu kultury majoritní.

2.2 Vymezení pojmu mládež

Jednotná definice pojmu mládež neexistuje. Obvykle se tento pojem vymezuje jako přechod z dětství do dospělosti.

Macek²¹ vychází ze sociálně-psychologického vnímání mládeže. Lze ji spojit s kategoriemi pubescence (dospívání) a adolescence (mládí). Pubescence se obvykle ohraničuje časovým intervalem 11–15 let, adolescence je pak datována od 15 do 20 (22) let. Počátek je spojován s plnou reprodukční zralostí, v jejím průběhu se obvykle ukončuje tělesný růst. Pro ukončení adolescence biologická kritéria takovou váhu nemají – důležitější jsou kritéria psychologická, případně sociologická a pedagogická.

Mládež lze tedy definovat jako věkovou skupinu, která je vymezena překlenovacím obdobím mezi dětstvím a dospělostí, v němž je završen fyzický, ale především psychosociální vývoj včetně profesní přípravy. Je možné se setkat i s vyčleňováním některých charakteristik mládeže, které pro ni platí obecně a odlišují ji

¹⁸ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: portál, 2004. s. 202. ISBN 80-7178-929-1.

¹⁹ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 23. ISBN 80-903333-0-3.

²⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 37. ISBN 978-80-247-2907-7.

²¹ MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 9. ISBN 80-7178-747-7.

od dospělé populace. Patří k nim např. měnící se závislost na rodině, postupné osamostatňování, intenzivní příprava na profesi, dokončení volby povolání a stabilizace v něm, specifický způsob života zdůrazňující aktivity ve skupinách vrstevníků (party), převaha zábavných činností (diskotéky, sport), zvláštní psychické rysy a radikalismus postojů, zvýšená kritičnost a morální citlivost.²²

V současnosti je pro tuto věkovou skupinu používaný též výraz „teenager“. Výraz „teenager“ se začal používat v polovině 50. let. Do té doby nebyl důvod uvažovat o „náctiletých“ jako o specifické skupině populace. Přechod mezi dětstvím a dospělostí nastal v okamžiku, kdy mladý člověk nastoupil do práce. Změna postoje k mladým měla své příčiny v poválečném vývoji společnosti. Do života vstupovala nová generace. Mladí lidé dostávali dobrý plat, postupně se zkracovala pracovní doba a mladí tak měli dostatek volného času, ve kterém se mohli věnovat svým zábavám a koníčkům. Mír však netrval dlouho a válka v Koreji a „studená válka“ měly za následek to, že mladí začali odmítat hodnoty svých rodičů a na jejich životní styl reagovali po svém. Vytvořili si svůj vlastní svět. Svět svých tanců, své módy, svých idolů. Jejich hrdiny nebyli byznysmani, ale kluci z ulice, nespokojení a odcizení rebelové.²³

2.3 Hodnoty a hodnotová orientace

Reichel²⁴ uvádí, že se z filozofie oddělila v 19. století samostatná filozoficko-sociologická disciplína: axiologie (z řeckého axios – cenný). Zabývá se podstatou hodnot, jejich povahou, vzájemnými vztahy mezi nimi, jejich místem v sociální skutečnosti, funkcí v lidské činnosti apod. Zájem o hodnoty se též objevuje v sociologii samotné. Zde se postupně vytváří specializovaná oblast nazývaná sociologie hodnot.

Čačka²⁵ dodává, že psychologicky jsou hodnoty jistým zobecněním snahových tendencí člověka, opírajícím se o zkušenosti a ideje. Jsou tedy formovány každým jedincem z jeho subjektivního hlediska, což dokládá i jejich jedinečnost a vazbu k vlastní osobě.

²² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 23. ISBN 978-80-247-2907-7.

²³ SKARLANTOVÁ, Jana. *Od fíkového listu k džínům*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 182-183. ISBN 80-7169-785-0.

²⁴ REICHEL, Jirí. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 144. ISBN 978-80-247-2594-9.

²⁵ ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 2. upr. vyd. Brno: 1998. s. 332–333. ISBN 80-85765-70-5.

V obecné rovině můžeme chápat hodnoty jako jeden ze základních fenoménů kultury, který umožňuje jak integraci kultury samotné, tak její sepětí s určitým sociálním systémem, společností i osobností jedince. Hodnoty, součást kulturních vzorů, propojují různé vrstvy psychiky jedince, umožňují mu účast na kulturním a sociálním životě stejně jako na významech, které ho přesahují a s nimiž se ztotožňuje, v čemž nachází své vlastní naplnění.²⁶

Hodnoty jsou cíle nebo momenty, ke kterým se vztahují potřeby člověka. Různí lidé se liší odlišnou hierarchií hodnot, to znamená tím, kterým hodnotám dávají přednost před druhými.²⁷

Taxová²⁸ se zmiňuje o tom, že význam hodnot a jejich hierarchický systém je determinován společensky. Vyjadřuje to, co je pro společnost užitečné, prospěšné, cenné v současnosti i budoucnosti. Společenský hodnotový systém obsahuje celé okruhy hodnot – ekonomické, ideologické, politické, etické, estetické, kulturní, biologické, vzdělávací atd. Mládež se s nimi setkává nejen ve formě společenských očekávání a požadavků, ale i ve formě individuálních hodnotových systémů lidí a skupin, se kterými je v bezprostředním kontaktu.

Hodnoty a normy jsou těmi činiteli, kteří orientují aktivitu chování a prožívání i celek osobnostních psychofyziologických procesů tak, aby se tyto předměty a instituce vyjevovaly právě ve svém sociokulturním významu jako závazné společenské skutečnosti.²⁹

Nakonečný³⁰ dále zmiňuje, že významné je to, co jedinci přináší nebo signalizuje něco příjemného. Významné příjmenosti se označují jako hodnoty, omezíme-li pojem hodnoty na významné subjektivní dobro. Smysluplnost lidského jednání pak může být identifikována v termínech konkrétních motivů nebo konkrétních hodnot.

Hodnota v kladném smyslu je chápána jako subjektivně pojaté dobro: hodnotné je to, co je pro subjekt dobré, z čeho se může těšit, co mu přináší nějaké uspokojení. Hodnoty jsou tedy subjektivně žádoucí či pozitivně významné vlastnosti objektů. Hodnotné je to, co je atraktivní, a to se označuje také jako incentiva. Zatímco však

²⁶ REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 144. ISBN 978-80-247-2594-9.

²⁷ ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. s. 70.

²⁸ TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 144.

²⁹ JANOUŠEK, Jaromír; BOKOROVÁ, Věra. *Motivace a civilizační proměny*. Praha: 1971 s. 172.

³⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. s. 58. ISBN 80-200-0525-0.

incentiva představuje hodnotu vznikající ve vztahu k aktuální potřebě, je hodnota trvalejší pojetí dobrého, užitečného, příjemného atd.³¹

Hodnoty, emociogenní pojetí dobra, se stávají součástí sebepojetí a fungují jako motivy obrany: člověk hlídá sám sebe, aby byl tím, kým chce být. Prosazování konkrétních hodnot či idejí může ovšem selhat, když jsou aktivovány konfliktní tendence (člověk se může vzdát např. prosazování určité politické ideje, když to ohrožuje existenci jeho rodiny, jejíž dobro je mu vyšší hodnotou – hodnoty jsou hierarchicky organizovány).³²

Čačka³³ vysvětluje, že významným zdrojem utváření hodnot a ideálů je především samostatně a aktivně zhodnocená osobní zkušenost spolu s na ni navazující autokultivační aktivitou subjektu.

Reichel³⁴ se zabývá hodnotami a normami v sociální skupině. Uvádí, že vzájemné komunikování, činnosti směřující k dosažení skupinových cílů a sítě sociálních vztahů uvnitř skupinových struktur vedou k potřebě skupinových norem, které regulují chování členů. Tyto normy vycházejí ze systému hodnot, ve kterém jsou též integrovány společné cíle a který skupinu spojuje. Skupinové hodnoty a normy však vždy do jisté míry korespondují souhlasně či nesouhlasně s hodnotovými a normativními systémy platnými v okolí, jehož je skupina součástí.

Jedince každá skupinová role poznamenává a zůstává určitou součástí jeho osobnosti. Nese ji stále s sebou jako svůj autentický sociální zážitek. Podle sovětského filosofa a sociologa Igora Semjonoviče Kona je experimentálně potvrzeno, že sociální role spoluutvářejí hodnotové orientace osobnosti.³⁵

³¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1997. s. 122. ISBN 80-200-0525-0.

³² NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. s. 83. ISBN 80-200-0592-7.

³³ ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 2. upr. vyd. Brno: 1998. s. 339. ISBN 80-85765-70-5.

³⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 116. ISBN 978-80-247-2594-9.

³⁵ REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 138-139. ISBN 978-80-247-2594-9

2.4 Vrstevnická skupina jako subkultura

Kořa³⁶ uvádí, že malé děti se spolu domlouvají a spřádají přátelské vztahy, ale nejsou vázány ničím, co by bylo možné nazvat „sociální vztahy“ s jejich vrstevníky. Vrstevnické vztahy jsou rovnocenné a nejsou ovládány rozdíly ve statutu či závislosti. Důležitost vrstevníků vzrůstá v adolescenci. To, co si myslí učitelé a rodiče, má často pouze poloviční důležitost než to, co si myslí přátelé – vrstevníci. Mnohé závisí na tom, jakou referenční skupinu si adolescent zvolí. Způsob, jak adolescent hodnotí sám sebe, závisí výhradně na tom, zda je akceptován specifickou skupinou, nikoli školou jako širším společenským celkem.

Vrstevnická skupina, v níž dospívající zpravidla tráví nejvíce času, bývá rodiči často interpretována jako negativní výchovný činitel. Někdy může rozkolísaného mladého člověka svést na scestí asociálního vývoje. To platí zejména tam, kde již byl předchozí vývin morálních hodnot a způsobů chování narušen v rámci vztahové sítě uvnitř rodiny.³⁷

Nároky na konformitu jsou ve vrstevnické skupině mládeže obvykle vyšší než ve všech jiných skupinách. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, případně k práci, k rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám, k alkoholu atd. Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou silnější než u mládeže s dobrým rodinným zázemím. Na děti frustrované nízkou podporou rodiny má velký vliv vůdce party a také toho využívá. Vstupním rituálem do již ustanovené delikventní skupiny je v některých případech spáchání nějakého závažného trestného činu.³⁸

Matoušek³⁹ také uvádí, že děti si vytvářejí svou vlastní subkulturu i ve školní třídě. Ta se také vyznačuje zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály. Význam spolužáků jako zrcadla a zdroje pocitu vlastní hodnoty stoupá s blížícím se dospíváním. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních „sub-subkultur“, které jsou motivovány k bližšímu

³⁶ JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŤA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 44-45. ISBN 80-7312-038-0.

³⁷ JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŤA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 195. ISBN 80-7312-038-0.

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich; MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 83. ISBN 978-80-7367-825-8.

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich; MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 75. ISBN 978-80-7367-825-8.

kontaktu na základě společných zájmů a činností. Pravidelné a přirozené je dělení třídy na subkultury dívek a chlapců.

2.5 Subkultura jako socializační činitel

Socializaci můžeme definovat jako celoživotní proces začleňování člověka do společnosti. Zejména v dětství se z biologického jedince stává člověk jako sociální bytost schopná žít v sociálních vztazích. Osvojuje si bohatství kultury, společenské normy a hodnoty.⁴⁰

Činitele socializace tvoří jednotlivci, skupiny nebo organizace, které ovlivňují chování jedince a utváření smyslu pro to, co člověk považuje za bytostně vlastní. Mají vliv na to, jak se člověk vyvíjí a jak si osvojuje sociální vzorce a role, které mohou sloužit i jako modely lidského jednání. Primárním činitelem socializace je rodina, která má významný vliv na vývoj a sebepojetí jedince. V průběhu pozdního dětství a adolescence však prudce vzrůstá počet a důležitost sociálních vztahů mimo rodinu.⁴¹

Stane-li se subkultura pro jedince skupinou referenční, je možné ji považovat za socializační činitel. Referenční skupiny zahrnují jak členské skupiny, tak i takové, k nimž by jedinec chtěl nebo nechtěl patřit. Skupiny, jejichž členem by se v budoucnosti rád stal, jsou pozitivní referenční skupiny. Naopak skupiny, které odmítá a nechce se k nim připojit, jsou negativní referenční skupiny.

Reichel⁴² k tématu referenčních skupin zmiňuje, že se skupinami, jichž je jedinec členem, se v různé míře identifikuje, přijímá a zvnitřňuje jejich hodnoty a normy, cíle, předepsané způsoby chování, atmosféru ve skupině, její životní styl, jazyk, způsob oblékání. Skupina mu současně slouží jako standardní hodnocení vlastního chování, postojů, aspirací, způsobu života, jako vzor jednání, myšlení, oblékání, chování k ostatním lidem. Identifikovat se však může i se skupinou, jejímž členem momentálně není. Obdivuje ji, napodobuje chování jejích členů, chce se stát jedním z nich bez ohledu na to, zda vztah jeho členské skupiny je k této skupině pozitivní, negativní či indiferentní.

⁴⁰ BARTONÍČKOVÁ, Klára. *Občanský a společenskovědní základ*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2009. s. 50. ISBN 978-80-251-2631-8.

⁴¹ JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŤA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 36. ISBN 80-7312-038-0.

⁴² REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 130. ISBN 978-80-247-2594-9.

Kořa⁴³ dodává, že referenční skupiny mají jak normativní, tak srovnávací funkci. Jako orientující a řídicí pojmají jedinci tyto skupiny, když jsou nejistí v tom, co si mají myslet nebo dělat, protože vzory přejímané z referenční skupiny udávají hodnoty a normy. O komparativní funkci lze hovořit v souvislosti s tím, když jedinec považuje tyto skupiny za významné, když hodnotí své vlastní chování a výkon jiných osob.

Jedlička⁴⁴ dále uvádí, že nezralí a na rodičích závislí adolescenti se mohou vyděsit důsledků možné svobody a buď se zhroutí zpět do rodinné náruče, nebo hledají náhradní postavy s obdobnou sebejistou suverenitou. Občas najdou zachránce v konkrétních partnerech, někdy takovouto figurou nemusí být reálná postava, ale třeba hierarchicky uspořádaná významná sociální skupina, s níž se snaží najít novou totožnost. Tou může být sekta, armáda, dominantní politická strana, prosperující banka i dynamicky se rozvíjející zahraniční firma. Čím jednoznačnější a přehlednější jsou ideologie, hodnoty a normy dané skupiny, tím uspořádanější může být i jejich vnitřní svět. Jsou totiž znepokojeni tím, že by mohli být nuceni přijmout osobní zodpovědnost za důsledky svých učiněných rozhodnutí.

2.6 Životní styl

Se subkulturou je často zaměňován pojem životní styl, který lze vymezit jako souhrn životních forem, jež jedinec aktivně prosazuje. Životní styl skupiny pak představuje typické společné rysy životního způsobu, resp. některých jeho určujících momentů, které jsou příznačné pro převážnou většinu členů nějaké skupiny. Životní styl zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání i ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Všechny tyto skutečnosti lze posuzovat i z hlediska volného času a hospodaření s ním.⁴⁵

Za obecnější pojem než pojem životní styl je považován pojem životní způsob. Je to systém významných činností a vztahů, životních projevů a zvyklostí typických, charakteristických pro určitý subjekt.⁴⁶

Sak⁴⁷ definuje životní styl jako kategorii sociálního zrání, do které se promítají všechny ostatní prvky a procesy sociálního zrání. Jedná se o hodnotový systém jedince,

⁴³ JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŘA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 36. ISBN 80-7312-038-0.

⁴⁴ JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŘA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. s. 198-199. ISBN 80-7312-038-0.

⁴⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 38. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁴⁶ KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 13. ISBN 978-80-247-2456-0.

který je dynamický a promítá se do sociálního časoprostoru. Je individuální a specifický pro daného jedince, i když má společné rysy s dalšími jedinci podle shodnosti sociálního pole. Životní styl je typický pro danou životní etapu a podle jednotlivých etap se uzpůsobuje styl celoživotní.

Společnost od jedinců vyžaduje stabilní životní styl, protože život ve společnosti předpokládá, že lidé jednají očekávaně, stabilně, v podobných situacích podobně. To však neznamená, že vyžaduje, aby lidé reagovali na stejné fyzické podmínky instinktivně, ale naopak, aby lidé definováním vytvářeli podobné sociální situace, i když se fyzické podmínky liší.⁴⁸

2.7 Sociální identita

Ve fenomenologické sociologii se mluví o vztahu mezi sociálně přidělenou identitou a individuální identitou. Člověk vystupuje jako identita v konkrétních životních situacích, kdy se orientuje na své bližní, se kterými komunikuje na konkrétní bezprostřední úrovni, tedy tváří v tvář. Jako typ identity člověk vystupuje v typizovaných životních situacích. Typ identity je svázán se sociální rolí. Určitý typ identity vyžaduje vykonávání určitých sociálních rolí, kterým se člověk musí učit v procesu socializace. Typ identity je maska, kterou člověk musí nosit, aby mohl hrát sociální role.⁴⁹

Pojem „identita“ lze popsat jak ze sociologického, tak i z psychologického či psychoanalytického hlediska. Pod pojmem „kulturní identita“ se rozumí sebepojetí, které jedinec, skupina či národ získává během kulturněhistorického vývoje v oblasti hodnot, schopností a zvyků. Mezi teoretiky zabývajícími se konceptem identity lze zařadit Erika Homburgra Eriksona. Ten definuje individuální identitu jako bezprostřední vnímání vlastní rovnosti a kontinuity v čase a s tím spojené vědomí, že tuto rovnost a kontinuitu uznávají i druzí. Identita představuje průsečík mezi společenskými očekáváními a nabídkou rolí na jedné straně a vnitřní skutečností naplněnou vlastními přáními, nadějemi a potřebami na straně druhé.⁵⁰

⁴⁷ SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. s. 46. ISBN 80-7229-042-8.

⁴⁸ KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 52. ISBN 978-80-247-2456-0.

⁴⁹ KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 29. ISBN 978-80-247-2456-0.

⁵⁰ KRAFT, Hartmut. *Tabu: Magie a sociální skutečnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006. s. 97. ISBN 80-204-1345-6.

Dle Matouška⁵¹ je představa inspirovaná dílem psychoanalytika Eriksona populární. Dospívající si svou osobní identitu musí vytvořit v průběhu dramatických střetů s rodiči, případně s jinými dospělými. Hlavním prostředkem hledání vlastního já má být vrstevnická skupina. Ta se stává nejvýznamnější referenční skupinou, která svým vlivem zastihuje všechny ostatní skupiny, včetně původní rodiny.

Bauman⁵² dodává, že v případě dospělých je podle Eriksona krize identity patologický stav, který vyžaduje lékařský zásah. Zároveň se ovšem jedná o běžné, přechodné stádium normálního vývoje osobnosti, které povede k přirozenému cíli, jakmile dospívající jedinci skutečně dospějí.

Dále se také zmiňuje o tom, co podotkli dva přední kulturní analytici Melosik a Szkudlarek, a to, že prokletí jakéhokoli utváření vlastní identity spočívá v tom, že ztrácím svou svobodu, jakmile dosáhnu cíle: nejsem sám sebou, jakmile se stanu někým.⁵³

V každé sociální skupině dochází k vědomí příslušnosti a k vědomí odlišnosti. Reichel⁵⁴ vysvětluje, že vědomí příslušnosti lze chápat jako vědomí „my“. Pozitivních parametrů dosahuje u členů emocionálně a sociálně uspokojovaných, považujících skupinové cíle za správné a své postavení ve skupině za adekvátní, prožívající pocity sounáležitosti a solidarity s ostatními členy. Vědomí odlišnosti čili vědomí „oni“ pak logicky doplňuje předchozí. Z vědomí „my“ a „oni“ vznikají představy skupiny o sobě samé a svých členech i o jiných skupinách a jejich členech. Může vzniknout i situace, že jedinec má bližší vztah k „oni“ než k „my“ (referenční skupina).

Jedinec v procesech identifikace získává skupinovou identitu a tento proces vždy ovlivňuje jedincovu předcházející identitu. Znamená to, že člen nikdy neopouští skupinu stejný, jakým byl, když do ní přišel. Vědomí totožnosti vždy získáváme v sociální skupině, první identitu bereme v první (primární) sociální skupině. Zdá se, že bez porovnání s druhými, bez jejich odezvy, bychom se neznali, že bychom si neuvědomovali svoje „já“.⁵⁵

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 81. ISBN 978-80-7367-825-8.

⁵² BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. s. 175. ISBN 80-204-1195-X.

⁵³ BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. s. 175. ISBN 80-204-1195-X.

⁵⁴ REICHEL, Jirí. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 116. ISBN 978-80-247-2594-9.

⁵⁵ NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 31. ISBN 978-80-247-2957-2.

2.8 Přehled nejvýznamnějších současných subkultur (charakteristika a historický vývoj)

2.8.1 Hip hop, graffiti

Hip hopová scéna je úzce propojena se subkulturou graffiti. Základní všeobecná definice zní, že hip hop je umělecká forma zahrnující graffiti, breakdance, DJing a MCing.

Smolík⁵⁶ uvádí, že DJing je základní prostředek k vytváření hip hopové hudby, jehož součástí bývá kromě vlastní diskžokejské práce s gramofonovými deskami i obsluha sampleru a mixu. MCing čili rap je pouze způsob vokalizace textu. Za pátý element hip hopu se dá považovat beatbox.

Hip hop je dále propojen i se skateboardingem či snowboardingem.

Hiphopová kultura vznikla na počátku 70. let 20. století v USA v černošských ghettech jako spojení jamajských a amerických vlivů. První zmínky o hiphopové kultuře pochází z Bronxu v New Yorku. Další důležitou základnou pro hip hop bylo Los Angeles. Za předchůdce dnešního hip hop rapu můžeme označit breakbeat. Jednalo se o jamajský způsob zpěvu tehdy známý jako toasting, což bylo recitování improvizovaných veršů do rytmu reage.⁵⁷

Tento směr se rozšiřoval mezi mnoha pouličními gangy, které mezi sebou bojovaly o svá postavení. Jejich boj časem přešel na parket v podobě tance v současnosti známého jako breakdance. Díky rivalitě těchto gangů vychází většina tanečních prvků z bojových umění a technik. Někdy se stávalo, že takový souboj (battle) se zvrhl ve skutečný boj. Proto získávala hiphopová kultura nevalnou pověst.⁵⁸

Smolík⁵⁹ dodává, že do hip hopu bylo v průběhu devadesátých let vneseno násilí gangů a zločin, drogová problematika a problémy s cenzurou. Důsledkem zájmu masmédií a gramofonových firem byla i dobrovolná komercializace rapperů kvůli většímu úspěchu u bělošského publika, protože bez jeho kupní síly by většina

⁵⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 193-194. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁵⁷ HIP HOP SHOP. Historie Hip hopu. HIP HOP SHOP. *Hiphoper.cz* [online]. © 2006-2011 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://www.hiphoper.cz/clanky-historie-hip-hopu.html>

⁵⁸ HIP HOP SHOP. Historie Hip hopu. HIP HOP SHOP. *Hiphoper.cz* [online]. © 2006-2011 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://www.hiphoper.cz/clanky-historie-hip-hopu.html>

⁵⁹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 195. ISBN 978-80-247-2907-7.

hiphopových alb nemohla dosáhnout zlatých či platinových prodejů. Proto se velká část hip hopu proměnila v mainstreamovou záležitost.

Hiphopová móda je charakteristická sportovním oblečením, především volnými pytlovitými kalhotami (jakoby o několik čísel většími) s nízkou posazeným rozkrokem a velkými kapsami, tričky s nápisy, kšiltovkami a teniskami. Dalšími doplňky bývají tmavé brýle a zlaté výrazné řetězy a šperky. Projevuje se také slangová komunikace, často plná vulgárností a násilnických sklonů.

Termín graffiti pochází z řeckého slova *graphein*. Tím byly původně označovány různé nápisy či malby vyškrabávané do zdí. Někteří autoři ke graffiti přiřazují i pravěké a nástěnné malby. Často je také zmiňován antický Řím, v jehož dobách bylo psaní po zdech poprvé označeno jako „graffiti“. Pojmem graffiti se v současnosti označuje široká škála jevů. Většinou se o graffiti ale hovoří v souvislosti se specifickými výtvoři lidí, kteří se označují za writery či sprejery a tvoří značně heterogenní skupinu. Jsou různé názory na to, zda se jedná o umělecký protest adolescentů proti špatné, fádňí architektuře, nebo o podvědomou obranu proti nadutosti a hlouposti konzumní společnosti.⁶⁰

V Československu se první graffiti začalo objevovat po roce 1989 v Praze na sídlištích Jižního města či v Ostravě. Čeští průkopníci jezdili čerpat inspiraci hlavně do bývalého západního Berlína, které bylo v té době nejpomalovanější město v Evropě.

Velmi časté jsou diskuse, zda graffiti je či není umění. Někdy je označováno jako street art, někdy je vnímáno jako svérázná forma pop-artu. S jeho rychlým šířením se z něj ale stal celospolečenský problém a graffiti subkultura je spojována s vandalismem. V současnosti existuje celá řada represivních opatření, zákazů a omezení. V ČR mohou sprejeři svým jednáním naplnit skutkovou podstatu trestného činu podle §257 (poškození cizí věci) trestního zákona.

2.8.2 Skinheads

Vývoj subkultury skinheads je často v různých pramenech popisován rozdílně. Skinheadské hnutí vzniklo na dělnických předměstích ve Velké Británii na konci 60. let 20. století, ale již asi o deset let dříve můžeme najít jeho předchůdce.

Vznik skinheads významně ovlivnili přistěhovalci z bývalých britských kolonií, především z Jamajky. Ti vytvořili svojí vlastní subkulturu, tzv. Rude boys.

⁶⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7. s. 192-193. ISBN 978-80-247-2907-7.

Jednalo se o mladé lidi, kteří svou nespokojenost s nastalou situací na Jamajce, která se utápěla v chudobě, dávali najevo tím, že terorizovali obyvatelstvo a policii. Rude boys je možné přeložit jako drzí chlupci. Oblékali se ve stylu amerických gangsterů z 30. let – dlouhé kabáty (trench coats), klobouky hluboko do čela a černé kravaty.⁶¹

Dalšími subkulturami, které měly později vliv na subkulturu skinheads, byly Teddy boys, mods a rockers.

Subkultura Teddy boys se objevuje v 50. letech 20. století, konkrétně je uváděn rok 1954. Jako mládež dělnické třídy se snažili o maximální konzumní vyžití a trávení volného času. Patrný byl i vliv kultury USA či Itálie. Tato subkultura byla charakteristická svými pouličními projevy násilí a důrazem na kult mužnosti. Vizáž jejich příslušníků tvořilo tzv. edwardovské sako, často s kostkovaným vzorem a sametovým límcem a košile bez vzoru. Kalhoty byly úzké, nezbytným doplňkem byla úzká „tkaničková“ kravata, naleštěné polobotky a účes „na patku“.⁶²

Na původní Teddy boys navázaly subkultury mods s rockers. Teddy boys vznikli v roce 1958. Jejich styl se vyznačoval především krátkými vlasy a potrpěli si na drahé, elegantní oblečení.

Přehnanou péčí o svůj zevnějšek, drahým oblečením a módním doplňky se snažili alespoň vizuálně změnit svůj společenský status. Nebrali však ohled na společenské konvence, jejich víkendový životní styl byl charakteristický alkoholem, hudbou (soulem), tancem (twistem), ženami a násilím. Jedním ze symbolů mods se staly skútry italských značek. Ty znamenaly pro mods symbol skupinové identity. Jejich nepřáteli se stali rockers, kteří představovali rozdílný styl i hodnoty. Násilné střety této subkultury probíhaly nejenom ve vztahu k rockers, ale i mezi jednotlivými partami mods.⁶³

Z těchto kořenů se v roce 1968 vytvořila nová subkultura. Kvůli svému vzhledu, původu a agresivnímu chování byla protikladem dlouhovlasých hippie. V roce 1969 se masově vžil název skinheads.⁶⁴

⁶¹ Skinheads. GEKON a PAPOUCH. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj nácek!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://skinhead.name/skinheads/odnoze/skinheads/>

⁶² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 127-128. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁶³ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 128-129. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁶⁴ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 131. ISBN 978-80-247-2907-7.

Ranné hnutí skinheads nebylo rasistické v pravém slova smyslu a nelze o něm mluvit ani jako o politickém hnutí. Objevovaly se v něm sice prvky nacionalismu a specifického rasismu, ale také prvky sociálního protestu a třídní sebeidentifikace, odkazující spíše k levicové části politického spektra. Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že hnutí se od počátku formovalo jako násilné. Významná část jeho stoupců se účastnila diváckého násilí ve skupinách hooligans a příslušnost k tvrdému jádru fotbalových fanoušků byla pro skinheady typická.⁶⁵

Ustálila se výrazná subkulturní uniforma. Můžeme vidět skinheady s klasickými jeansy, ale i s odbarvenými nebo různě upravenými, ohrnutými, zkrácenými apod. Vrchní část oděvu je tvořena především košilemi značky Ben Sherman a Fred Perry (jemně kostkované košile). Oděv mohou doplňovat šle, harringtony a bombery (americká letecká bunda bez límce), těžké boty, původně pracovní zdravotní obuv (Dr. Marten's, Gladiator, Steel atd.). Mezi poznávací znamení patří bezesporu vyholené hlavy. Dají se vysvětlit dvěma způsoby – jako projev nenávisti k hnutí Hippies a zároveň to bylo praktičtější v častých bitkách, protože je útočník nemohl chytit za vlasy.⁶⁶

Pěstován byl kult mužnosti, násilí a patriotismu, zdůrazňován byl i dělnický původ. Mezi nejvýznamnější působiště skinheads patřily fotbalové stadiony, kde docházelo k eskalaci násilí. Také běžný skinheadský život byl poznamenán násilnými střety v rámci boje o rozdělení revírů v různých čtvrtích a konflikty s policií. Postupně začali být hlavním terčem skinheadského násilí barevní imigranti.⁶⁷

Hnutí prodělalo svůj vrchol na konci šedesátých let, poté o něj zájem upadal. Zpět se vrátilo až v polovině sedmdesátých let spolu s punkovou revoltou, se kterou skinheads sdíleli rebelantské názory. Současně se ale skupiny rozcházely v otázkách politické profilace, která v té době nebyla u skinheads nijak jasná, zatímco punkové hnutí bylo zaměřeno výrazně levicově.⁶⁸

⁶⁵ ASI-MILOVANI, o. s. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie* [online]. Vydání první. Editor Václav Zeman. Praha: Člověk v tísni, 2009, s. 44. [cit. 2014-06-18]. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

⁶⁶ Skinheads. GEKON a PAPOUCH. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj nácek!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://skinhead.name/skinheads/odnoze/skinheads/>

⁶⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. s. 132-133 ISBN 978-80-247-2907-7.

⁶⁸ ASI-MILOVANI, o. s. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie* [online]. Vydání první. Editor Václav Zeman. Praha: Člověk v tísni, 2009, s. 44 [cit. 2014-06-18]. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

V rámci skinheads došlo postupně k výrazné vnitřní strukturaci podle ideové orientace, příklonu k hudebním stylům či propojení s jinými subkulturami. Obecně lze skinheads rozdělit na tři základní skupiny: rasistické, nerasistické, antirasistické.

Mezi nerasistické a apolitické skinheads se řadí Tradicionálové (Trojans), kteří se snaží zejména udržet tradiční kult Skinheads. Další nerasistickou skupinou jsou Oi! Skins. Oi! je hudba protirasistického stylu, která vznikla kolem roku 1980 a vychází z punk rocku. Tato hudba spojovala street punkery a skinheady.

Do rasistické skupiny se řadí zejména ultrapravicoví skinheads. Pro ně se užívá označení nazi skinheads. Bílí rasističtí skinheads se často označují jako White power skinheads a jedná se o neonacistickou odnož Oi! scény.

Z této odnože skinheadského hnutí se celosvětově rekrutuje drtivá většina neonacistů i významná část příznivců ostatních ultrapravicových uskupení. Vzhledem k tomu, že faktická politická aktivita této skupiny je velmi omezena, představuje její hlavní projev zejména subkulturní činnost spjatá v první řadě s působením tzv. white power kapel.⁶⁹

Silnou protiváhou rasistických skupin se stal směr SHARP. Jeho příznivci zdůrazňují svůj antirasismus. Jsou ostře zaměřeni proti fašismu, jinak se svými postoji blíží k tradičním skinheads. Jako politický protipól neonacistických směrů vznikly silně levicově orientovaní Red skins.

Zcela českou záležitostí jsou tzv. kališníci. Vznikli radikalizací hnutí okolo kapely Orlík na přelomu 80. a 90. let. Kališníci se upínají k historii svého národa, respektují naše slavné předky z dob husitství, ale i odbojáře a vojáky z obou světových válek i odbojáře proti komunismu. Dříve byla odnož zdatně radikálnější než dnes. Docházelo k potyčkám jak s Vietnamci, cikány a vůbec „nečechy“, tak i s neonacisty. V současné době se kališníci účastní zejména pietních či kulturních akcí spojených s naší historií.⁷⁰

Subkultura skinheads se do postkomunistického prostoru rozšířila po roce 1989. Ve druhé polovině 80. let oslovoval mládež v Československu především metal, výrazem provokace a odporu proti systému byl hlavně punk. Proto řada průkopnických českých skinheads vzešla z punku. První jednotlivce zlákala možnost realizovat

⁶⁹ ASI-MILOVANI, o. s. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie* [online]. Vydání první. Editor Václav Zeman. Praha: Člověk v tísni, 2009, s. 45 [cit. 2014-06-18]. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

⁷⁰ Kališníci. KRTEK. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj nácek!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://skinhead.name/kultura/kalisnici/>

a odůvodnit si násilí proti Romům a zahraničním studentům či dělníkům. První skutečně skinheadská česká skupina Orlík vznikla koncem roku 1988 v Praze. Specifikem stylu skinheads v ČR bylo, že v prvních fázích vývoje subkultury měli vůdčí úlohu a silné zastoupení studenti a intelektuálové, na rozdíl od čistě dělnických kořenů v skinheads v západní Evropě a USA.⁷¹

Počty skinheads v ČR je obtížné určit. Ministerstvo vnitra uvádí počet skinheads přibližně 5000 osob. Subkultura skinheads se v současné ČR profiluje ve dvou základních proudech, přičemž prvním je apolitický proud a druhým je ultrapravicový (nacionálněsocialistický).⁷²

2.8.3 Hooligans (Fotbaloví chuligáni)

Chuligáni představují menšinu fotbalových fanoušků, která vyhledává násilné střety s podobně laděnými příznivci soupeře. Fotbalové chuligánství vzniklo v průběhu šedesátých let v Anglii a odtud se v průběhu sedmdesátých let rozšířilo do celé Evropy. Členové těchto skupin se často rekrutují z řad skinheads, ale obecně nelze hooligans označit za politickou skupinu. V současné době existují skupiny krajně pravicových hooligans i skupiny nepolitických hooligans.⁷³

Na vzniku subkultury se podílely subkultury Teddy boys, mods, rockers a skinheads. Na konci sedmdesátých let došlo k symbióze mezi subkulturou skinheads a fotbalových chuligánů v Anglii. Fotbal byl pro skinheads jednou z dominantních událostí týdne.⁷⁴

Násilníci se vyžívali v násilných střetech s příznivci protivníka, s pořadatelskou službou a s policií. Běžnou záležitostí se stala vběhnutí na hřiště, jejich cílem bylo buď přerušit zápas nebo vyvolat boje s chuligány z opačného kotle. K vidění byly i skupiny fanoušků různých týmů, kteří se pokoušeli navzájem překřičet. Rituální podobu nabyla konzumace alkoholu a chorály plné obscénností a vulgarismů. Od druhé poloviny 70. let se jádra mladých výtržníků soustředila do skupin, které neměly spojitost

⁷¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 144-145. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁷² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 149. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁷³ ASI-MILOVANI, o. s. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie* [online]. Vydání první. Editor Václav Zeman. Praha: Člověk v tísni, 2009, s. 46 [cit. 2014-06-18]. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

⁷⁴ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 151. ISBN 978-80-247-2907-7.

s žádným týmem. Byli charakterizováni vlastními chorály, pokřiky, vlajkami a dalšími symboly. Jejich členy nebyli pouze skinheadi, ale širší část mládeže.⁷⁵

V tomto období fotbaloví chuligáni propracovali organizaci a systém posuzování hierarchické pozice jednotlivých skupin na základě výsledků násilných střetů a dalších faktorů.⁷⁶

Násilí na fotbalových stadionech probíhalo jak v době zápasu, tak i před utkáním a po něm. Policie se v reakci na tyto události snažila znepřátelené skupiny separovat, výsledkem však bylo přesunutí násilí mimo prostory fotbalového utkání. Napadány byly restaurace, nádražní stanice a většina míst, kde se dala předpokládat přítomnost fanoušků jiného týmu.⁷⁷

Soupeření fotbalových gangů začalo být chápáno jako bitva, v jejímž rámci se používalo různých zbraní. Zpočátku to byly okované špice pracovních bot, policie je ale jako útočnou zbraň velmi rychle zakázala. Velkou módou se stalo používání ukrytých žilettek v pomerančích i užívání tzv. millwallských cihel - tak dlouho skládaný a stlačovaný papír, až vytvořil obušek. Dalšími zbraněmi, které nevzbudí hned podezření, se staly kovové hřebeny se zašpičatělou rukojetí, kovem ozdobené řemínky u hodinek a naostřené mince.⁷⁸

Fotbalové chuligánství lze rozčlenit podle různých kritérií. Pokud se zaměříme na způsoby chuligánského jednání, jsou na fotbalových stadionech nejčastějšími formami fotbalového chuligánství vniknutí na hrací plochu, házení předmětů na hrací plochu a házení předmětů na aktéry hry, výtržnosti, vandalismus, konflikty s užitím verbálního i brachiálního násilí. Obvyklá je kombinace více zmíněných forem.⁷⁹

Fotbaloví chuligáni se mimo jiné také vyznačují rasistickými projevy. Problém rasismu na fotbalových stadionech se zintenzivnil v 80. letech. Časté jsou např. hlásání rasistických názorů na hráče jiné barvy pleti, rasistické nadávky, znevažující projevy

⁷⁵ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 46. ISBN 80-903333-0-3.

⁷⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 152. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁷⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 151. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁷⁸ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 47. ISBN 80-903333-0-3.

⁷⁹ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 15. ISBN 80-903333-0-3.

(bučení či pískot), výhružky či přímé fyzické útoky, užívání rasistických hesel, chorálů a symbolů.⁸⁰

Na základě výsledků zúčastněného pozorování a analýzy videozáznamů chování příznivců oxfordského FC lze charakterizovat 7 typů sociálních rolí mezi aktivními osobami v „kotli“. Chant leader („iniciátor chorálů“) - realizuje se při vymýšlení kreativních pokřiků a chorálů, Aggro leader („útočník“) - pokud dojde ke konfliktu, stojí v první řadě, nosí těžké okované boty, příležitostně i různé zbraně, Nutter („šásek“) - ostatní vnímají jeho chování jako potřeštěné, šílené, bláznivé, Hooligan („chuligán“), Organizer („organizátor“), Fighter („rváč“) - je aktivní při podněcování ostatních fans ke střetu, jako první vedou útoky na fanoušky jiných týmů, Heavy drinker („opilec“) - dovedou vypít neskutečné množství piva, často bývají pod vlivem alkoholu vyvedeni policií.⁸¹

Jedním z přístupů, které snaží vysvětlit fotbalové chuligánství je i koncepce fotbalových chuligánů jako specifické subkultury mládeže. Subkultura je často definována prostředím, v němž je tolerováno a provozováno něco, co je majoritou považováno za deviantní. Je zřejmé, že motivací pro příslušnost k subkultuře je fakt, že v jejím prostředí lze dosáhnout kýženého statusu a nalézt adekvátní roli v určité sociální skupině prostřednictvím internalizování alternativních hodnotových vzorců a disponováním jiným typem schopností, než jaké jsou ceněny většinou společností. Jednoduše může subkultura usnadnit potřebu každého člověka někam patřit a mít zde slušnou pozici. Podle věkového složení chuligánských gangů by bylo možné chuligánskou subkulturu označit za subkulturu mládeže.⁸²

V dosavadním vývoji fotbalového chuligánství na českém území lze rozeznat dvě základní vývojové etapy. První z nich je možné nazvat „pre-chuligánskou etapou neorganizovaného násilí, výtržností a vandalismu“. Tato etapa trvala od počátku fotbalu v českých zemích na přelomu 19. a 20. stol., s větší relevancí zkoumaného fenoménu od 80. let až do pol. 90. let 20. stol. Vzhledem k represivnímu charakteru tehdy panujícího

⁸⁰ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 16. ISBN 80-903333-0-3.

⁸¹ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 17. ISBN 80-903333-0-3.

⁸² MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 22. ISBN 80-903333-0-3.

režimu se za jediný účinný prostředek jednání s jakkoli odlišnými skupinami mládeže považovala jejich násilná eliminace, obvykle rozehnaní pomocí „veřejné bezpečnosti“.⁸³

Zlomovým momentem v první fázi se stal incident z roku 1985. Při návratu spartánských příznivců z utkání v Bánské Bystrici část z nich zcela zdemolovala rychlík do Prahy a způsobila tak několikasettisícovou škodu. Viníci byli následně potrestáni a bezpečnostní složky se začaly o fenomén intenzivněji zabývat. Na motivy této události natočil režisér Karel Smyczek v roce 1987 film *Proč?*. Jeho efekt však nebyl výchovný, ale zpopularizoval v řadách mládeže fotbalové násilí a dodnes je kultovním filmem fotbalových chuligánů. Jednu z důležitých rolí v něm navíc ztvárnil Daniel Landa, zpěvák první významné skinheadské skupiny Orlík.⁸⁴

Druhou etapu lze charakterizovat jako „moderní fotbalové chuligánství organizovaných gangů“. Je charakteristická cílenou činností stabilních skupin, jejichž členové sami sebe chápou jako příslušníky specifické entity.⁸⁵

Organizované fotbalové gangy se v ČR zapojují do nejrůznějších násilností a výtržností. Na fotbalových stadionech je díky bezpečnostním opatřením jejich akceschopnost omezená. Proto se největší bitky odehrávají mimo stadiony. Špičky znepřátelených gangů se domlouvají pomocí mobilních telefonů (sjednávána jsou místa střetnutí, počty zúčastněných, povolené zbraně a další pravidla). Bitky v současnosti trvají jen krátkou dobu, protože na místo rychle přijíždějí policejní jednotky.⁸⁶

Od roku 1996 je zřízen při Ministerstvu vnitra v ČR vládní orgán Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních. Jeho členy jsou zástupci Ministerstva vnitra, Policie ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a přizvanými spolupracujícími subjekty jsou zástupci Českomoravského fotbalového svazu a Českého svazu ledního hokeje. Aktivita komise jsou zaměřeny na zlepšení spolupráce Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a realizaci bezpečnostních opatření při fotbalových a hokejových zápasech a na informování

⁸³ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 159. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁸⁴ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 131. ISBN 80-903333-0-3.

⁸⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 160. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁸⁶ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 138. ISBN 80-903333-0-3.

Policie ČR i svazů o současných evropských trendech zvyšování bezpečnosti na stadionech a prevence diváckého násilí.⁸⁷

2.8.4 Punk, Hard core, Straight edge

Punková subkultura se objevuje poprvé v letech 1976 a 1977 především v Anglii. Anglicky toto slovo znamená slangový výraz pro nepotřebný materiál, veteš nebo je to označení pro mladé surovce, výtržníky a toto označení se používalo i pro nekvalitní hudbu.

Ze začátku pojem označoval hudbu, v níž byla obsažena nihilistická nespokojenost s osudem. Punk byl stejně jako subkultura skinheads projevem snahy městské dělnické a studentské mládeže o autenticitu a přirozenost ve svém cítění a projevu. Tato snaha nebyla zjevná jenom v hudebním vyjádření, ale i jako alternativa vůči mainstreamové kultuře. Punk je často vnímán i jako širší společenský jev.⁸⁸

Punk tvrdil, že mluví za opovrhovanou skupinu bílé spodiny, když metaforicky „tlumočil“ dělnickou příslušnost pomocí řetězů, propadlých tváří, „neslušného“ oblečení (špinavé bundy, průsvitné blůzy, jaké nosí prostitutky) a ostré, pohotové dikce. Prázdná generace popisovala sebe samu metaforicky jako „spoutanou“, a to prostřednictvím řady znaků - řemenů a řetězů, svěracích kazajek a nehybných postav. Navzdory důrazu na proletářství byla punková rétorika prosáklá ironií.⁸⁹

Mezi další typické prvky vzhledu lze zařadit roztrhané oblečení sepnuté spínacími špendlíky či obojky, často s kovovými ostny kolem krku.

Punková hudba je rychlá, agresivní, vyjadřuje hněv. Pro ideologii je typický znechucený odpor vůči dominantním normám, anarchismus (odpor vůči státní moci, která je chápána jako znásilňování lidské svobody), je provokativní ve vzhledu i životním stylu, který jde často až na hranici sebedestrukce. S tím souvisí i obecně vstřícný postoj ke všem druhům drog (včetně alkoholu). Po odštěpení skinheadského hnutí se většina punkerů vymezuje levicově, deklaruje antifašismus, antirasismus,

⁸⁷ MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. Brno: Barrister and Principal, 2004. s. 147. ISBN 80-903333-0-3.

⁸⁸ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 171. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁸⁹ HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. s. 103. ISBN 978-80-7272-197-9.

chápu se jako úhlavní nepřátelé rasistických skinheads a neonacistů. Punks se také angažují při antiglobalizačních demonstracích.⁹⁰

Ve vývoji punku lze určit tři období. Protopunkové období - polovina 60. let - 1977. Kořeny punku je možno vysledovat v garážovém rocku 60. let a ještě hlouběji v rokenrolu. V tomto období již existovaly některé kapely, ale neexistovala žádná širší subkultura. Za klasické punkové období lze označit roky 1977-1985, kdy se punk rozšířil i do některých východoevropských zemí. Od roku 1985 až do současnosti mluvíme o postpunkovém období, kdy dochází k totální komercializaci punku a vzniku hardcoru.⁹¹

Vliv na punk mělo především reggae, které mnoho mladých bílých hudebníků považovalo minimálně za inspirativní. Punkeři otevřeně přiznávali význam vzájemného kontaktu a výměny a příležitostně dokonce pozvedali kulturní spojení k politické angažovanosti. Punkové kapely se například výrazně podílely na kampani Rock against Racism (Rock proti rasismu), bojující proti vzrůstajícímu vlivu Národní fronty v dělnických oblastech.⁹²

Punk přejal některé prvky přímo z antilských stylů Rude boys a rastafariánů. Například jeden z charakteristických punkových způsobů úpravy vlasů (číro), spočívající v tuhé hřívě, držené ve vertikální pozici pomocí gelu, laku na vlasy nebo mýdla, se blíží černošským „apartním“ nebo dreadovým stylům. Někteří punkeři nosili etiopské barvy a rastafariánská rétorika se začala prosazovat v repertoáru některých punkových skupin.⁹³

Texty punkových kapel vyjadřovaly nekompromisní postoj části britské mládeže k ožehavým tématům, např. k politice. Punk lze definovat jako projev vzteku, vzteku na vládu, na umírněnou vzpouru kontrakultury hippies, na komercializaci rokenrolu.⁹⁴

Punk ale ve své podstatě nikdy nebyl a není násilný.

K punku též neodmyslitelně patří specifický tanec pogo. Základem je hromadné skákání do rytmu i mimo něj, při němž dochází ke srážkám s ostatními. Ke každému punkovému koncertu patří též tzv. stagediving, tedy skákání z pódia na připravené ruce

⁹⁰ ČLOVĚK V TÍSNI O.P.S. *Interkulturní vydělávání II.: Doplněk k publikaci interkulturní vydělávání nejen pro středoškolské pedagogy* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2005 [cit. 2014-06-01]. s. 166. ISBN 80-903510-5-0. Dostupné z: http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly2/IKV2_komplet.pdf

⁹¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 171. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁹² HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. s. 108. ISBN 978-80-7272-197-9.

⁹³ HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. s. 109. ISBN 978-80-7272-197-9.

⁹⁴ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 177. ISBN 978-80-247-2907-7.

ostatních, a crowdsurfing, kdy se člověk v kotli nechá vynést nad hlavy posluchačů a chvíli „povozit na davu“.⁹⁵

Na bázi punku později vznikly novější styly hadcore či grunge s na ně navazujícími scénami. Hardcore se formuje v 80. letech v USA jako reakce na komercializaci punku. Hadcore se stal životním stylem, jehož ústřední myšlenkou je dodnes aktivní odmítání konzumu ve smyslu angažované politiky za nenásilí, dodržování lidských práv, ochranu zvířat a přírody obecně. Hudebně se hardcore posunul k tvrdším melodiím (na pomezí punku a metalu, od klasického punku je o dost agresivnější a často mnohem rychlejší) a politicky a společensky angažovaným textům.⁹⁶

Z punku také vzešel subkulturní proud straight edge. Jeho přívrženci odmítají alkohol, jakékoli drogy (měkké i tvrdé, někteří i kávu a čaj), promiskuitní sex a jakékoli jiné amorální nešvary. Aby se odlišili od ostatních na koncertech a poznali se navzájem, malují si na zápěstí velké X.

Příznivci straight edge svými postoji i činy bojují za práva zvířat (upřednostňují vegetariánství a veganství), proti nadnárodním korporacím (nekupují běžně dostupné značkové zboží), sexismu, imperialismu, vystupují na podporu ochrany přírody atd. Jejich extrémní odnože, označované jako hard line, proklamují boj za veganství a uchylují se k ozbrojeným akcím proti laboratořím, kde se na zvířatech testuje kosmetika, nebo proti dealerům drog.⁹⁷

Punk se v Československu poprvé objevil na konci 70 let. Punková subkultura byla potlačována státní mocí.

Nezbytností kulturních produkcí byl zřizovatel, tedy organizace, která se zaručila za neškodnost provozovaného umění. Dalším krokem k oficiálnímu hraní byly přehrávky. Na nich odborná komise posuzovala, zda mohou muzikanti se svou tvorbou předstoupit před publikum. Museli však prokázat i politické znalosti.⁹⁸

Ze strany StB vznikala opatření, jako např. zákazy vystoupení kapel, byl vyvíjen tlak na zřizovatele kapel či přímo jednotlivé hudebníky. Tato represivní opatření však

⁹⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 178. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁹⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 182. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁹⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 184. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁹⁸ FOLPRECHT, Daniel. Ze života Punku: 2. díl: Co to leze z díry. IREPORT S.R.O. *IREPORT: Music & Style Magazine* [online]. 2011 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ireport.cz/punk/9553-ze-zivota-punku-2dil-co-to-leze-z-diry.html>

byla neúspěšná. Na základě X. Zprávy SNB bylo v tehdejší ČSSR 5185 osob inklinujících k této kultuře.⁹⁹

Po hudební a vzhledové stránce byl protest veden proti komunistickému režimu a současně směřoval proti příliš složité hudbě a textům, které hrály undergroundové bigbeatové skupiny. Kvůli nestravitelnosti hudby a nátlaku režimu se staly součástí neoficiální podzemní scény, tzv. undergroundu, a snaží se do ní patřit i dnes. Ideové kořeny současného punku navazují na myšlenky ze 70. a 80. let 20. století. Odmítá kapitalismus, stát, církev, armádu, sexismus a je zaměřen proti represivním složkám.¹⁰⁰

2.8.5 Gothická subkultura, gothické hnutí

Subkulturu gothic lze zařadit mezi další ze subkultur, které vzešly z punku spolu s hudbou žánru gothic rock (odnož post punku) počátkem osmdesátých let.

Termín gothika (gothic) odkazuje na kořeny v tzv. černém/gothickém romantismu, což bylo literární hnutí na konci 18. století, které se zabývalo záhadami, smrtí, okultismem, provokacemi a podobnými tématy.¹⁰¹

Pojem gothika ve 20. stol. použil poprvé zřejmě manažer skupiny Joy Division na konci 70. let. Původní gothic rock byl záležitostí především Velké Británie a Spojených států amerických. V důsledku mediálních prezentací se tato subkultura postupně rozšířila i do jiných států. V současnosti je za centrum této subkultury označováno Německo.¹⁰²

Samostatný žánr gothic rock vznikl kolem roku 1985, za klíčovou skupinu tohoto žánru se považuje The Sisters of Mercy a jako hymna gothického rocku je uváděn singl kapely Bauhaus - "Bela Lugosi's Dead".

Od punku se tato subkultura neodlišuje pouze poslechem temně znějící hudby, ale příznivci mají i svůj specifický dekadentní vzhled a výstřední módu, která je často inspirovaná středověkem, viktoriánskou a edwardiánskou dobou, někdy je i androgynní, to znamená, spojuje ženské a mužské prvky oblečení.

⁹⁹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 186. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹⁰⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 187-190. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹⁰¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 228. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹⁰² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 228-230. ISBN 978-80-247-2907-7.

Goth je subkulturou, která se rozvinula především díky klubu The Batcave. Běžní návštěvníci se nebáli výrazného líčení a bílého make-upu, punkový sestřih na jejich hlavách měl zásadně černý odstín a dívky se oblékaly do latexu. Mezi další vizuální znaky patřila posedlost černou barvou (outfity i líčení), časté části oděvu byly stetsony, dlouhé kabáty a černé volány, mezi oblíbené materiály patřil i samet a síťovina. Někteří členové měli blízko ke spisovatelům, jako byli Edgar Allan Poe a Charles Baudelaire. Osazenstvo The Batcave byla parta módně uvědomělých recesistů, postupně se ale utvořilo silné hnutí, které fascinovalo vše tajemné a svou truchlivost začalo projevovat v hudbě, myšlenkách a oblečení. Vznikla tak subkultura se zálibou ve hřbitovních tajemstvích a upírech.¹⁰³

V současnosti je pro tuto subkulturu charakteristické obdivování temnoty a tajemna. Temnota se objevuje v básních, písních, myšlenkách nebo v zálibě navštěvovat hřbitovy. Přijímá za své hororovou image. Během let se postupně ustálily některé z mnoha znaků, jež mohou definovat součásti gothiky: víra v upíry a hra na upíry (některé skupiny na tom vybudovaly celou svou image, např. české XIII. století), prvky fetišismu a sadomasochismu, síťované punčochy u žen, obojky na krku a latexové oblečení, zvýrazněná sexualita, zvláštní fascinovaný přístup ke smrti, hřbitovům a klenuté architektuře katedrál, dlouhé černé kabáty.¹⁰⁴

Mezi patologické jevy, které jsou s gothiky spojovány jsou úzkosti a deprese, které vedou k sebepoškozování. Často jsou také označováni za „satanisty“. Této nálepky se snaží gothici zbavit. Na svých blozích se často popisují jako pacifističtí, nenásilní a tolerantní.

V České republice se tento styl začal nejvíce rozvíjet od pol. 90. let 20. stol. Podle odhadů je u nás pouze několik stovek příznivců této subkultury. Charakteristické jsou pro ně velké srazy či gothic party (jedním z největších setkání je tzv. Wave Gothic Trafen v SRN, v ČR jsou to např. Night Side, Gothic Party Brno, Prague Gothic Treffen).¹⁰⁵

¹⁰³ Jednou gotik, vždycky goth.... *Stylesurfin.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/47213623608/jednou-gotik-vzdycky-goth>

¹⁰⁴ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 228-229. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹⁰⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 231. ISBN 978-80-247-2907-7.

2.8.6 Emo styl

EMO je slangový americký výraz pro označení zpočátku hudebního, později životního stylu a subkultury současné mládeže. Tento pojem se začal používat od poloviny 80. let 20. stol., kdy se jako „EMO“ začali označovat někteří fanoušci americké hudební skupiny „Rites of Spring“, zejména z důvodu emocí, které tato skupina projevovala na svých vystoupeních. Prostřednictvím hudby se příslušníci tohoto stylu snažili vypořádat s frustrací. Postupně vznikaly hudební skupiny, které výrazněji prožívaly svá vystoupení, chovaly se spontánně a projevovaly naplno své emoce. Takto prezentovaná hudba si získávala množství fanoušků a expandovala ze Spojených států amerických do celého světa.¹⁰⁶

Emo styl je považován za podstyl gothic rocku, resp. punk rocku. V evropských státech se uchytil v 90. letech 20. stol., v současnosti se dá považovat za celosvětový fenomén, který se v posledních letech dostal do popředí u dospívající mládeže (i v důsledku médií pro -náctileté). Emo styl jako takový je podstatný především pro mládež ve věku od 10 do 17 let.¹⁰⁷

Texty písní jsou zaměřeny často na vnitřní pocity, deprese, sebepoškozování, sebevražedné chování a nešťastné lásky. Většina „emařů“ si ale uvědomuje, co je život a smrt. V příbězích teenagerů, ve kterých se objevuje vážné sebepoškození či dokonce sebevražda, emo hraje doprovodnou, nikoli determinující roli. Emo styl nebyl nikdy v pravém slova smyslu subkulturou, ale vždy pouhým stylem s důrazem na image a duševní prožitky. Základní charakteristikou emo stylu je citlivost až přecitlivělost vůči sobě i okolnímu světu.¹⁰⁸

Vzhledově jsou příznivci emo stylu velmi výrazní a mají snadno rozpoznatelný styl. Mezi hlavní znaky jejich vzhledu lze zařadit černý oděv a kontrastní výrazné barvy (často růžová, červená, fialová či sytá modrá), nátepníky na rukách a zápěstích, pásky s železnými pyramidkami, rukavice bez prstů, úzké džíny, tenisky Converse či Vans,

¹⁰⁶ ŠUSTR, Jiří. EMO STYL JAKO SUBKULTURA? PORTÁL, s.r.o. *Nakladatelství Portál* [online]. 5/2009 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z:

<http://www.portal.cz/casopisy/ras/ukazky/emo-styl-jako-subkultura-/27731/>

¹⁰⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 231. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹⁰⁸ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 232-233. ISBN 978-80-247-2907-7.

načerno nalakované nehty, make-up, oční linky (i u chlapců), barva vlasů černá, účes na patku sčesaný do obličeje.¹⁰⁹

Dalšími oblíbenými doplňky jsou placky (odznaky) kdekoli na oblečení nebo na taškách, různé náramky, někdy můžeme zaznamenat tetování a piercing, u dívek čelenky, natupírované vlasy, u chlapců výrazně androgynní vzhled.

O emu se uvažuje jako o první scéně mladých, kterou zrodily internetové blogy. Pubescentní emo fanynky a fanoušci na blozích a fórech vášnivě diskutují o svých účesech, radí se, kam zajít za nákupy a jak správně vytvořit make-up.¹¹⁰

Emo styl je ze subkultur a stylů nejdravější, co se týká prezentací pomocí digitálních médií a internetové sítě. Důležitou roli sehrávají tzv. profilové servery, které umožňují vytvoření vlastní osobní stránky, jejímž prostřednictvím lze vytvářet vazby, sdílet své pocity a postřehy (většinou formou blogů) a posílat vzkazy - „commenty“.¹¹¹

2.8.7 Taneční scéna

Vzniku této rozšířené subkultury, resp. tanečních proudů, předcházela v Anglii tzv. travellerská hnutí. Jednou z hlavních pohnutek subkultury byl odpor k neustálé honbě za hospodářským růstem, která v celkovém důsledku přinese globální zkázu. Taneční scéna se odvíjela a byla závislá na míře technického rozvoje. Vznikaly první samplery (mixážní pulty), nové hudební systémy a z dříve populárního diska se vyčleňují nové formy elektronické hudby. Souhrnné označení všech žánrů elektronické hudby bylo nejprve rave, později bylo nahrazeno názvem techno.¹¹²

Součástí volnočasových aktivit dospívajících a mladých dospělých může být navštěvování hromadných party s návštěvností dosahující desítek tisíc návštěvníků, ale zároveň i akcí pořádaných v prostředí malých klubů s omezenou kapacitou. Jednotícím prvkem je produkce elektronické hudby s monotónní rytmikou doprovázenou výraznou basovou linkou. Tento typ zábavy začíná obvykle až v pozdních večerních hodinách. Tomu musí být přizpůsoben i program samotné akce, která tak zpravidla vrcholí až pozdě po půlnoci. Hudební akce pokračuje až do rána a neřídka se protáhne až do

¹⁰⁹ Emo Kids. *StyleSurfin.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/50091078332/emo-kids>

¹¹⁰ Emo Kids. *StyleSurfin.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/50091078332/emo-kids>

¹¹¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 232-233. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹¹² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 233-234. ISBN 978-80-247-2907-7.

odpoledních hodin následujícího dne. Celá hudební produkce se vzhledem k mixážním technikám a dovednosti přítomného DJe slévá do jednolitého proudu rytmicky se opakující hudby, ve které je často nesmírně obtížné nalézt jakoukoli přestávku.¹¹³

Elektronická taneční hudba využívá mnohých digitálních zařízení, kromě syntetizátoru také sekvencer, pomocníka při skladbě, sampler k digitalizaci zvuku a elektronické bubeníky. Vzájemné propojení je možné díky technické standardizaci (norma MIDI) a používání internetu.¹¹⁴

Současná taneční scéna se skládá z několika hudebních stylů. Za vyhraněné hudební styly jsou považovány acid house, acid jazz, ambient, breakbeat, jungle, drum'n'bass, house, garage, techno, hardcore techno a trance.¹¹⁵

Techno – strohé rytmy, důraz je kladen na výrazný rytmus a rychlé tempo, podstatou je opakování určité hudební jednotky, trance- silnější důraz kladen na melodie, psychedelické a sférické zvukové plochy, house - využívá prvků stylů disco, funk nebo soul, jungle - založen na spletitých smyčkách bicích, téměř infrazvukový buben tlukoucí ve dvojitých úderech.¹¹⁶

První, kdo začal pořádat velké techno parties byli travelleři. Ti měli snahu dosáhnout pocitu jednoty se skupinou a naplnění hédonistických tužeb. Rodiči první techno generace byli hippies, kteří vyrostli na obřích hudebních festivalech a ideálech lásky a míru. Techno už ideu nepotřebuje. Je především prožitkem. Neexistuje žádná filosofie techno kultury, je založena pouze na individuálním prožitku každého jednotlivce. Základní myšlenky technokultury/technoparties lze shrnout pod piktogram PLUR (peace, love, unity, respect).¹¹⁷

Hovoří se i o tzv. „technošamanství“, což je propojení techniky se starobyloou vírou, přičemž repetitivní hudba společně s fraktálními obrazy vytvořenými počítačem, může vést k navození určitého tranzu. Ten má podobné projevy jako trans navozený tradičními technikami tzv. primitivních národů, třeba šamanským zařikáváním nebo monotónním rytmem bubínků. Hovoří se i o podobnosti s pravěkými rituály. Pro mnoho

¹¹³ NOVÁK, Petr a Roman GABRHELÍK. Praha: Centrum adiktologie. *Taneční drogy: Uživatelé* [online]. [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3458/tanecni-drogy-uzivatele-pdf

¹¹⁴ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 234. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹¹⁵ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 235. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹¹⁶ Techno. *Wikipedie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Techno>

¹¹⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 235-239. ISBN 978-80-247-2907-7.

lidí je hodiny tančící dav skutečně zdrojem nemalých individuálních prožitků a při tom umocňuje kolektivní vnímání.¹¹⁸

Podobně jako subkultura hippies je spojována s LSD, techno scéně je připisována souvislost se skupinou omamných látek nazývaných taneční nebo party drogy. Mezi typické drogy taneční scény patří MDMA neboli extáze. Účinek spadá na pomezí stimulancií a halucinogenů. Jejím typickým efektem je vcítění se do pocitů druhé osoby, tzv. empatie - uživatelé zažívají pocit blízkosti a přátelství. Drogu je možné zakoupit téměř v jakémkoliv tanečním klubu. Uživatel extáze většinou intenzivně tančí, někdy až do naprostého vyčerpání. Dochází k poruchám tepelné regulace a chybí pocit žízně. Snadno může dojít k přehřátí organismu, hlavně při tanci, kdy člověk produkuje značné množství tepla. Výsledkem může být poškození vnitřních orgánů, které může být i smrtelné. Prodejci často vydávají za extázi i jiné látky, z nichž některé jsou poměrně nebezpečné, např. PMA.¹¹⁹

Mezi nejčastěji užívané drogy na taneční scéně patří alkohol, tabák a konopné drogy. Ve frekvenci užívání následují extáze, pervitin, lysohlávky, poppers a LSD. U účastníků tanečních akcí stále stoupá akceptovatelnost užití taneční drogy a tato skupina látek se stává pro subkulturu taneční scény čím dál atraktivnější.¹²⁰

Dalším typickým znakem taneční scény je i liberální přístup k sexu. Při parties konaných venku (free outdoor parties), dochází často ke vstupům na cizí pozemky a překračování povolené hladiny hluku. Proto mezi další rizika patří také následná konfrontace s policií.¹²¹

První techno parties se konaly v Praze v roce 1992 a postupně se šířily po celém území našeho státu. První velká house party se odehrála v září 1994 v Praze. V současné době se tyto parties konají v obrovském počtu po celé ČR. Každý víkend je možné najít ve větších městech minimálně pět house/techno parties. Dalším fenoménem je existence street parties. Jedná se o speciální druh techno parties, které jsou obvykle druhem protestu proti konzumnímu způsobu života, vládním krokům, globalizaci nebo

¹¹⁸ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 238-239. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹¹⁹ MINAŘÍK, Jakub. Extáze a taneční scéna. SANANIM o. s. *Primární prevence.cz: prevence rizikového chování* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/skola/uzivani-navykovych-latek/informace-o-drogach/extaze-a-tanezni-scena2.html>

¹²⁰ NOVÁK NOVÁK, Petr a Roman GABRHELÍK. Praha: Centrum adiktologie. *Taneční drogy: Uživatelé* [online]. [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3458/tanezni-drogy-uzivatele-pdf

¹²¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 244. ISBN 978-80-247-2907-7.

ekologickým zločinům. První street party vůbec s názvem Global Street Party se konala v květnu 1998 v Praze.¹²²

2.8.8 Rocková a metalová subkultura

Rock má své kořeny v rock'n'rollu, který se zrodil v USA v polovině padesátých let, přičemž kořeny rock'n'rollu jsou především v černošském blues, tedy hudbě souběžné s jazzem, výrazně rytmické, taneční, hlasitě drsné, agresivní. Rock by mohl být charakterizován jako široký proud hudby, ale i s ním související životní styl, opírající se o metroritmická a soundová schémata rhythm and blues, rock'n'rollu a funky, vyhýbající se banalitám a přeslazenosti běžné hitové produkce, hlásící se k poetice rebelství, nekonvenčnosti, mladistvosti, k určitému odstupu od nejprimitivnějších mechanismů úspěchu v showbiznisu.¹²³

V polovině sedmdesátých let přinesl punk radikální návrat k původním rysům rocku – údernosti, jednoduchosti, zemité tanečnosti, amatérství, provokativnosti, skupinové uzavřenosti. Měl však i záporné stránky – uplatňoval primitivismus, vulgárnost, kult ošklivosti atp. Vývoj rocku v osmdesátých letech měl i jiné než punkrockové tendence – artrockové, glamrockové, folkrockové, jazzrockové a avantgardistické.¹²⁴

Reakcí na komerční scénu byl americký neorock. Byl inspirován šedesátými léty, někdy i staršími kořeny americké lidové hudby (country, rhythm and blues), vzdálenou inspirací byl i britský punk, hlavně jeho požadavek návratu k prostotě a údernosti projevu.¹²⁵

Původní rockers byli členové motorkářské subkultury, která vznikla v roce 1950. Představovali příslušníky dělnické třídy, kteří se zaměřovali na trávení volného času v restauracích, na fotbalových stadionech a při poslouchání rockenrolových nahrávek. Nesnášeli uhlazenost, zženštilost a intelektuální vzezření mods.¹²⁶

¹²² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 240. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹²³ POLEDŇÁK, Ivan a Ivan CAFOUREK. *Sondy do popu a rocku*. 1. vydání. Praha: H&H, 1992, s. 31. ISBN 80-85467-14-3.

¹²⁴ POLEDŇÁK, Ivan a Ivan CAFOUREK. *Sondy do popu a rocku*. 1. vydání. Praha: H&H, 1992, s. 32-33. ISBN 80-85467-14-3.

¹²⁵ POLEDŇÁK, Ivan a Ivan CAFOUREK. *Sondy do popu a rocku*. 1. vydání. Praha: H&H, 1992, s. 80. ISBN 80-85467-14-3.

¹²⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 131. ISBN 978-80-247-2907-7.

Z rocku se vyvinul hard rock a dále heavy metal. Interpreti „přítvrdili“ nejen ve stylu hudby, ale i v oblékání a chování. Heavy metal se nevztahuje pouze na druh hudby, ale na celý životní styl lidí, kteří jsou s metalovou hudbou spojeni ať už jako její tvůrci, interpreti nebo nadšení konzumenti. K metalové módě patří hlavně dlouhé vlasy, se kterými se „hází“ do rytmu, černé ocvočkované bundy, kožené kalhoty a tetování. Výjimkou není ani výrazné líčení.¹²⁷

Dalšími vizuálními znaky mohou být úzké džíny, kotníkové tenisky, černé tričko bez rukávů s nápisy oblíbených kapel a nadpřirozenými výjevy, kožená nebo džínová bunda nebo vesta s nášivkami a cvočky, doplňky s lebkami a kovové pyramidky.¹²⁸

Většina autorů věnujících se fenoménu metalu spojuje vznik této subkultury s kapelou Black Sabbath a jejím albem *Paranoid* vydaném v roce 1970. Členové této kapely kladli důraz na zvláštní image, zahalenou do čarodějnictví a mysticismu, tehdy velmi populárního. Původ metalové subkultury lze proto zařadit na přelom 70. a 80. let.¹²⁹

Pohled na metalovou subkulturu často vyvolává řadu rozpaků. Především jsou v některých vysoce religiózních zemích metalisté přirovnáváni k poslům ďábla, což někdy interpreti přijímají jako vhodnou „nálepku“, kterou podporují nejen při koncertních vystoupeních, ale i v názvech alb. Metal je také subkulturou, která bývá spojována s konzumací alkoholu či přímo drogami.¹³⁰

Metal jako hudební styl se štěpí do mnoho různých žánrů a podstylů. Jsou to například glam metal, power metal, speed metal, thrash metal, death metal nebo black metal. Tyto styly se od sebe liší melodičností, rychlostí, úderností, oblíbenými tématy v textech atd.

S rockovou hudbou byl v československém prostředí neodmyslitelně spjat termín bigbít. Bigbít, jakožto předchůdce metalové scény, byl označením pro československý rock, který se začal formovat v 60. letech 20. století. Nový hudební směr, který se časem proměnil v subkulturu, přišel o pár let později. Pojem metal se začal v Československu užívat až na konci 70. let 20. století. K prvním metalovým kapelám měl režim stejně negativní postoj jako k rokenrolu či bigbítu. Metalisté byli

¹²⁷ SKARLANTOVÁ, Jana. *Od fíkového listu k džínům*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 205. ISBN 80-7169-785-0.

¹²⁸ Metaláci. *Style Surfin* [online]. 2014 [cit. 2014-06-19]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/54117593012/metalaci>

¹²⁹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 207 a 208. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹³⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 208 a 209. ISBN 978-80-247-2907-7.

často médií prezentováni jako příživníci a protisocialističtí živlové. V průběhu let 1984-1989 vznikly první oficiální rockové festivaly. V průběhu osmdesátých let začala na nosičích vycházet i první metalová alba.¹³¹

Už od 80. let metal platí za jednu z nejsilnějších subkultur v bývalém Československu, ne-li tu úplně nejsilnější. Scéna silněji zapustila kořeny v českých zemích, které těžily z tradice hardrockových venkovských zábav, kdežto Slovensko spíše razilo své variace na světový pop.¹³²

V současnosti patří k největším setkáním příznivců metalu velké letní festivaly. Mezi nejoblíbenější patří Brutal Assault nebo Masters of Rock. Na podzim se začíná rozjíždět sezona koncertů v klubech, která opět končí na začátku léta.

¹³¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 218-221. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹³² Metaláci. *Style Surfin* [online]. 2014 [cit. 2014-06-19]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/54117593012/metalaci>

3. Praktická část

3.1 Cíle praktické části

Praktická část je zaměřena na pohled současné mládeže na vybrané subkultury a rozšířenost jednotlivých subkultur v příbramském regionu. Klade si za cíl zmapování atraktivity různých subkultur pro mládež. Chce zjistit, jaké subkultury jsou nejznámější a které mají v příbramském regionu nejvíce sympatizantů popřípadě příslušníků a naopak do které ze subkultur by nikdy patřit nechtěli a jaké negativní jevy si s těmito subkulturami spojují. Dále se zaměří na to, jaké faktory mají největší vliv při výběru subkultury a jaké jsou rozdíly ve vnímání subkultur u dívek a chlapců.

Vzhledem k tomu, že výsledky šetření v různých regionech se od sebe mohou lišit, je výzkum zúžen na oblast Příbramska. Dotazníkové šetření proběhlo na různých typech škol v Příbrami a okolí. Město Příbram bylo pro výzkum vybráno z důvodu dobré znalosti prostředí autorem práce (trvalé bydliště).

3.2 Metody výzkumu

Zvolena byla kvantitativní forma výzkumu. Výzkumnou metodou je dotazníkové šetření. Jedná se o nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, který je individuální, s uzavřenými i otevřenými otázkami.

Dotazník má celkem 17 otázek. První tři otázky jsou identifikační. Cílem je zjistit informace o pohlaví, věku respondenta a typu navštěvované školy.

Další otázky jsou zaměřené na to, jestli se respondenti již setkali s lidmi, kteří by mohli být členy subkultur, kde získávají o subkulturách nejvíce informací a jakými znaky se podle nich subkultury vyznačují.

Důležitou součástí dotazníku jsou otázky zjišťující, zda se respondenti cítí být členy některé subkultury, pokud ano, tak jaké a jaké faktory pro ně byly rozhodující při výběru této subkultury. A otázka zjišťující, jaké faktory by považovali za důležité při výběru ti, kteří do žádné subkultury nepatří.

U otázek zjišťujících názor respondentů na to, které subkultury považují za nejznámější, které jim jsou nejsympatičtější, do kterých by patřit nechtěli a které považují za nebezpečné, mohli respondenti volit subkultury ze seznamu těch nejběžnějších a nejznámějších. U každé subkultury měli možnost vyjádřit, jaké mají důvody zvolit právě ji.

Poslední otevřená otázka se týká toho, jaké subkultury si respondenti nejvíce spojují s patologickými jevy, jako jsou násilí, drogy a vandalismus.

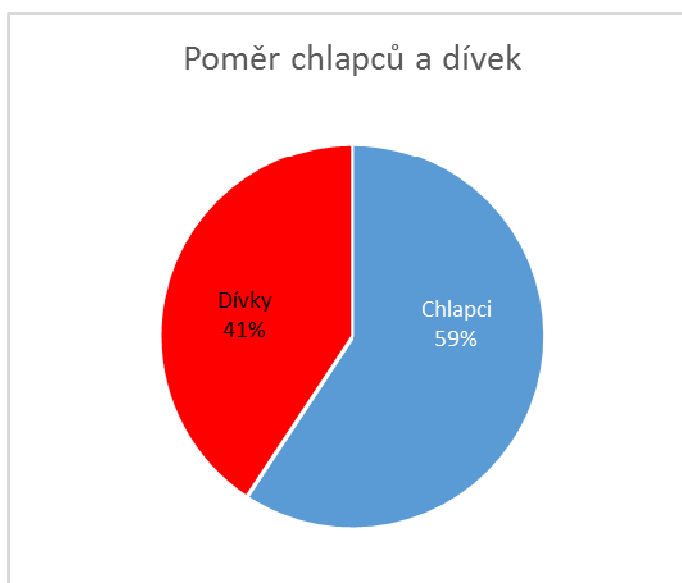
Sběr dat byl proveden v průběhu měsíce května roku 2014 v náhodně vybraných třídách a ročnících různých typů škol v Příbrami a v příbramském okrese. Dotazníky byly žákům předloženy při vyučování, jeho vyplnění bylo zaleženo na dobrovolnosti a ochotě odpovídat, po vyplnění se dotazník ihned vrátil do rukou tazatele.

3.3 Charakteristika výběrového souboru

Výběrový soubor tvoří celkem 167 respondentů. Jedná se o respondenty ve věkovém rozmezí 14–22 let.

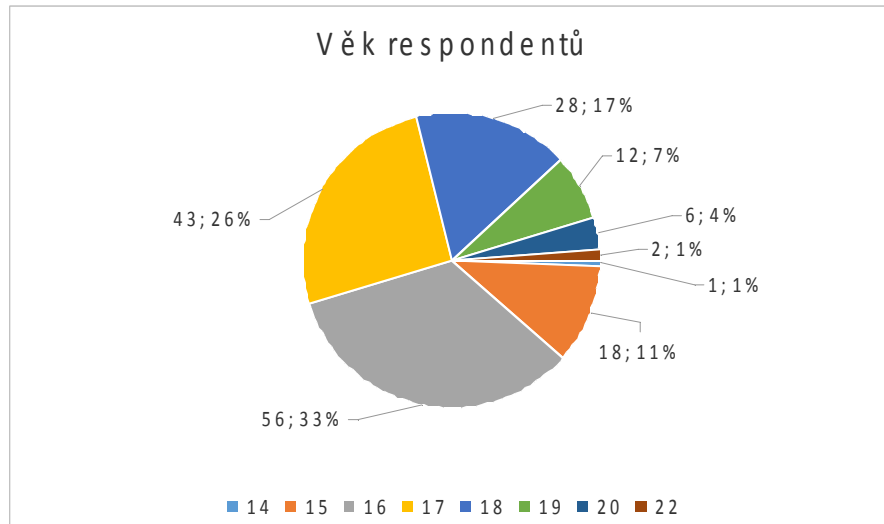
Výběrový soubor byl volen tak, aby jeho věková hranice co nejlépe vystihovala pojem „mládež“ a aby bylo dosaženo co největší rozmanitosti souboru, byly zvoleny různé druhy škol, ve kterých byl proveden výzkum.

Výzkumu se zúčastnilo 68 dívek a 99 chlapců. Vzhledem k tomu, že šetření proběhlo i v několika typicky chlapeckých učebních oborech, nepodařilo se dosáhnout vyrovnaného poměru dívek a chlapců.

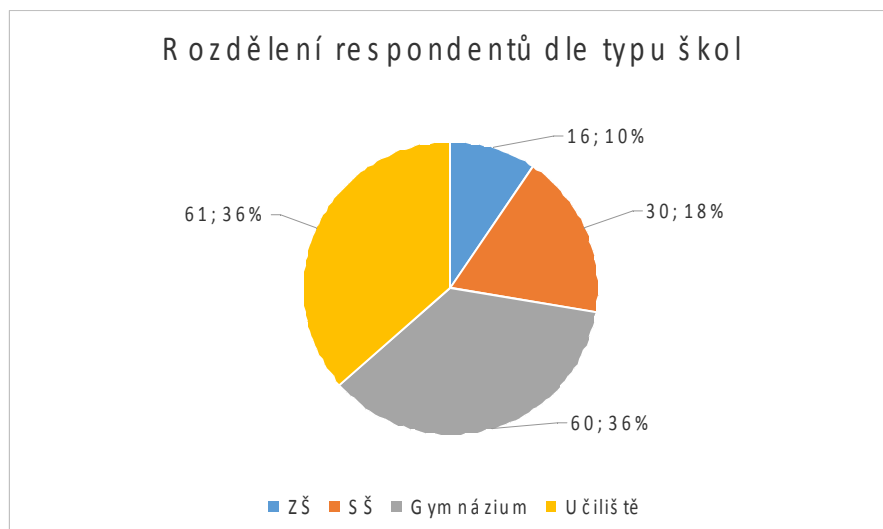
Graf 1: Poměr chlapců a dívek

Největší zastoupení měli respondenti ve věku 16 let (33 %) a 17 let (26 %). Naopak nejmenší zastoupení respondenti ve věku 14 let (1 %) a 22 let (1 %), tedy nejmladší a nejstarší z dotazovaných. Průměrný věk respondenta byl 17 (16,9) let.

Graf 2: Věk respondentů

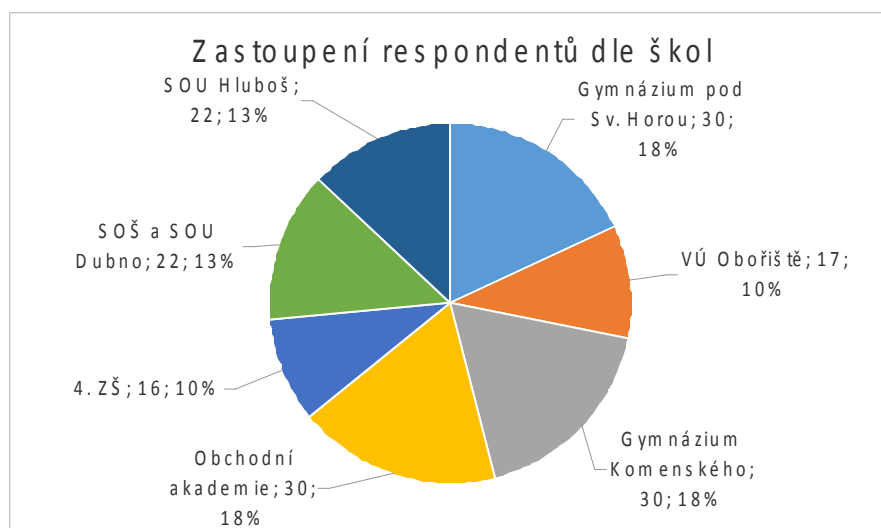
Nejvíce vyplněných dotazníků pochází z gymnázií a odborných učilišť. Poměr v zastoupení respondentů navštěvujících gymnázium nebo odborné učiliště je téměř vyrovnaný (oba 36 %). U respondentů ze střední školy bylo možné pozorovat největší neochotu k vyplnění dotazníků. Zastoupení respondentů ze střední školy je tak 18 %. Nejnižší počet respondentů tvoří žáci z 9. ročníku ZŠ (10 %).

Graf 3: Rozdělení respondentů dle typu škol

3.4 Stručný popis výzkumného prostředí

Výzkum proběhl na školách v Příbrami a v příbramském okrese. Dotazník byl rozdán respondentům na základní škole (9. ročník), dvou gymnáziích, střední škole, dvou učilištích a na SOU, jež je součástí výchovného ústavu.

Graf 4: Zastoupení respondentů dle škol

- **Gymnázium Pod Svatou horou Příbram**

Kapacita školy umožňuje vzdělání 300 studentům. Výuka probíhá v deseti kmenových třídách (ve čtyřech třídách čtyřletého gymnázia se zaměřením na živé jazyky a v šesti třídách šestiletého gymnázia se všeobecným zaměřením).

- **Gymnázium Příbram, Legionářů 402, Příbram**

Škola umožňuje čtyřleté nebo osmileté studium se všeobecným zaměřením. Každý rok škola otevírá tři třídy čtyřletého studia a jednu třídu osmiletého studia. Ve školním roce 2012/13 studovalo v dvaceti třídách 578 žáků.

- **Obchodní akademie a vyšší odborná škola Příbram**

Škola nabízí výběr ze tří denních studijních oborů:

- OA (čtyřleté studium) - základní předměty jsou zde ekonomika, účetnictví, informační technologie a její aplikace, obchodní korespondence, právo a dva světové jazyky

- Ekonomické lyceum (čtyřleté studium) - spojuje typ gymnaziálního i odborného studia
- VOŠ (tříleté studium) - Vzdělávací program Finanční a ekonomické poradenství, absolvent získá titul Dis.

- **Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Dubno**

Celková kapacita školy je asi 550 žáků. Škola nabízí:

- tříleté (učební) obory s výučním listem – obory Automechanik, Elektrikář, Instalatér, Zámečnick
- čtyřleté (studijní) obory s maturitním vysvědčením – obory Autotronik, Průmyslová elektronika a zabezpečovací systémy a Požární technika - ochrana a prevence
- dvouleté nástavbové studium pro absolventy tříletých (učebních) oborů - Bezpečnostní služby, Provozní elektrotechnik, Provozní technik.

- **Střední odborné učiliště a Odborné učiliště Hluboš**

Škola poskytuje vzdělání v oblasti nábytkářské a dřevařské výroby, stavebnictví, strojírenství, opravárenství a služeb ve tříletých učebních oborech se získáním výučního listu a ve čtyřletém studijním oboru zakončeném maturitní zkouškou.

- **Výchovný ústav Obořiště – Střední odborné učiliště**

Jako součást Výchovného ústavu je zřízeno SOU s těmito učebními obory:

- Tříleté učební obory – Zedník a Truhlář
- Dvouletý učební obor - Práce ve stravování, zaměření kuchař

- **4. základní škola Příbram, Jiráskovy sady, Příbram**

Základní vzdělávání je poskytováno přibližně 500 žákům prvního i druhého stupně. Škola má rozšířenou výuku matematiky a informatiky pro nadané žáky. V rámci preventivních programů se stala garantem okresní konverzační soutěže v anglickém jazyce a krajské taneční soutěže „Středočeský taneční pohár“.

3.5 Předpoklady DP

H1. Více než 60 % respondentů, kteří se považují za člena subkultury, patří do některé z dnešních nejčastějších hudebních subkultur.

Za hudební subkultury považuji v tomto případě metalisty, rockery, hiphopery, technaře, punkáče a gothiky. Podstatným znakem těchto subkultur je poslouchání určitého stylu hudby.

Zdůvodnění

Od poloviny dvacátého století patří mezi hlavní nástroje vymezení se vůči světu, rodičům i autoritám muzika. Mladý člověk se chce osamostatnit a najít sebe sama. Stane se to, že přimkne k určitému hudebnímu či myšlenkovému směru a zavrhne tak tradiční hodnoty, které mu byly vštěpovány v dětství.¹³³

Postojům k hudebním žánrům jako indikátorům kulturní orientace se ve své knize věnuje Petr Sak¹³⁴. Zmiňuje zde, že od poloviny dvacátého století vzrůstá ve vyspělých společnostech význam populární hudby pro mládež, přičemž se rozšířilo generační rozpětí spojené s moderními hudebními žánry. Populární hudba se stala dominantním prvkem subkultury mládeže.

Sak¹³⁵ dále uvádí, že hudba je nezbytným průvodcem pubertální a postpubertální krize a dospívání a vysvětluje, že ve společnosti, kterou dospívající vnímá jako dehumanizovanou, se pubescent a postpubescent vyrovnává se svou osamělostí a deprivací s pomocí hudby, která se stává socializačním institutem. Módní hudba je pro mládež zdrojem norem chování a hodnot. Hudba a zpěváci, kteří sociální a estetické hodnoty zprostředkovávají, se stávají vzory chování a životního stylu. Estetické hodnoty, obsah i forma sdělení pomáhají k utváření generačního vědomí.

¹³³ BEDRNOVÁ, Jitka. Teenageři a subkultury: Každý někam patří. STREETWORK. *StreetWork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních*. [online]. 20.1.2009 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z:

http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1885

¹³⁴ SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. s. 152. ISBN 80-7229-042-8.

¹³⁵ SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. s. 152. ISBN 80-7229-042-8.

H2. V příbramském regionu má nejvíce sympatizantů subkultura hiphoperů.

Zdůvodnění

Jedná se o subkulturu, která do České republiky začala pronikat po revoluci nejprve výtvarnou formou, kterou představoval fenomén graffiti. Výrazněji se začal hip hop rozvíjet až v průběhu posledních let. Přesto si za krátkou dobu získal velký počet příznivců. V současné době se jedná o subkulturu velmi moderní. Ve světových i českých hitparádách zabírá hip hop první místa žebříčků. Jeho obliba u mládeže je navíc podporována médii, je hojně využíván v reklamě a stává se velice žádaným ekonomickým artiklem. Jedná se o rozšířený trend především v oděvním průmyslu.

H3. Chlapci častěji než dívky sympatizují se subkulturami, které mají kladný vztah k násilí.

Za tyto subkultury považují extrémistická hnutí - skinheads, punks, neonacisty a dále fotbalové chuligány.

Zdůvodnění

Hypotéza o existenci subkultur násilí spočívá v předpokladu, že ve společnosti existují skupiny, v jejichž hodnotovém systému zaujímá násilí velmi významné místo. Má funkci hodnotového prvku spojeného s jinak obecně akceptovatelnými hodnotami. Uvedené násilí je časté tam, kde je skupinou považováno za hodnotu a kde jeho uplatnění vede k situacím ke zvýšení statusu jedince (Čermák, 1999).¹³⁶

Smolík¹³⁷ k tomuto tématu uvádí, že ženy jsou v subkulturách popisovány minimálně, stejně jako jejich role, názory a způsoby chování. Jedním z argumentů je i ten, že se mnoho žen v subkulturách nepohybuje. Většinou jsou vnímány jako sex symboly, které reprezentují určitou subkulturu pouze jako partnerky nebo jako pasivní konzumentky subkulturní módy. Ve většině subkultur se žena jeví pouze jako doplněk partnera. Většina subkultur mládeže v sobě také obsahuje prvky maskulinity, násilí, protispolečenské revolty. Tak jako v minulosti existovaly subkultury či styly, které pro

¹³⁶ SMOLÍK, Josef. Extremismus subkultur mládeže?. CBSS, o. s. *Rexter: Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu* [online]. 01. 05. 2006 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/extremismus-subkultur-mladeze/2006/05/01/>

¹³⁷ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 85. ISBN 978-80-247-2907-7.

ženy byly přijatelnější, i dnes některé styly naopak podporují sexismus, jsou smířlivé k násilí na ženách a prezentují je jako submisivní.

H4. Nejčastěji zvolenými faktory, které mají vliv na výběr subkultury, jsou vzhled členů a styl oblékání subkultury.

Zdůvodnění

Naprostá většina dospívajících se rozhoduje pro určitý styl podle toho, jaký způsob oblékání je jim zrovna blízký. Přejít během pár měsíců od hip hopu k emu jim nedělá problém.¹³⁸

Kubátová¹³⁹, zabývající se ve své knize mimo jiné i módou, uvádí, že módní svět se proměnil ve svět postmoderní. Ten se vyznačuje tím, že v něm není ani stopa po jediném jasném, srozumitelném módním směru. Pro postmoderní dobu jsou charakteristické neuvěřitelné kombinace. Lidé se oddávají konzumu, ale současně hledají smysl života. Stylem současnosti je neexistence stylu. Mít styl znamená: vzít si na sebe cokoli, ale záměrně a promyšleně. Dále potom uvádí, že pro dnešní mládež je více než pro předchozí generace mládeže charakteristické, že oblečení se stalo znakem. Styl odívání vzniká většinou spontánně a souvisí s celým životním stylem dotyčné skupiny mládeže.

H5. Jako nebezpečnou označí respondenti nejčastěji subkulturu neonacistů.

Neonacisté jsou nebezpeční zejména svým rasistickým smýšlením a v médiích jsou zmiňováni především v souvislosti s násilnými střety se zneprátelenými skupinami či s policií při demonstracích.

Charvát¹⁴⁰ uvádí, že rasistickou odnož skinheads lze teoreticky rozdělit na neofašisty a neonacisty, přičemž neonacisté přímo navazují na hitlerovskou tradici, pokládají se za árijce a důležitá je podle nich barva kůže, respektive správná krev.

Čermák¹⁴¹ zabývající se současnou neonacistickou scénou v ČR dále uvádí, že dominantní strukturu tvoří Národní odpor, jehož struktury se podílejí i na násilné

¹³⁸ BEDRNOVÁ, Jitka. Teenageři a subkultury: Každý někam patří. STREETWORK. *StreetWork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních*. [online]. 20.1.2009 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1885

¹³⁹ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada Publishing, 2010. str. 212-214 a str. 225. ISBN 978-80-247-2456-0.

¹⁴⁰ Hrozby neonacismu – Příležitosti demokracie. Asi-milovaní, o. s., 2009, s. 45. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

činnosti proti protivníkům neonacismu. Objevují se i tendence k organizované násilné činnosti, především v rámci kampaně Anti-antifa (monitoring a eliminace nepřátel neonacismu, především příslušníků ultralevice, lidsko-právních aktivistů, aktivistů etnických a imigrantských organizací, novinářů, policistů, politiků a dalších lidí vystupujících proti neonacismu).

Reálné násilné aktivity neonacistů v ČR spočívají především v pouličních případech nepřátel ultrapravice, v útocích na koncerty nepřátelsky nahlížejících subkultur, v žhářských a jiných útocích na romská obydlí a v masových násilných nepokojích při demonstracích, které jsou spojeny s útoky na policisty a politické oponenty.¹⁴²

Příkladem může být událost z Příbrami. V lednu roku 2008 byl zavražděn teprve 18letý antifašistický skinhead Jan Kučera. Podlehl bodným poraněním, které mu způsobil o dva roky starší pachatel, který udržoval styky s místními pravicovými extremisty. Zbytečná vražda zdvihla vlnu solidarity s rodinou pozůstalých po celé republice i v zahraničí. Celá kauza vyvolala obrovský zájem médií i široké veřejnosti a otevřela diskusi o extrémistických hnutích nejen v okolí Příbramska.

¹⁴¹ Hrozby neonacismu – Příležitosti demokracie. Asi-milování, o. s., 2009, s. 57-59. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

¹⁴² Hrozby neonacismu – Příležitosti demokracie. Asi-milování, o. s., 2009, s. 59. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf

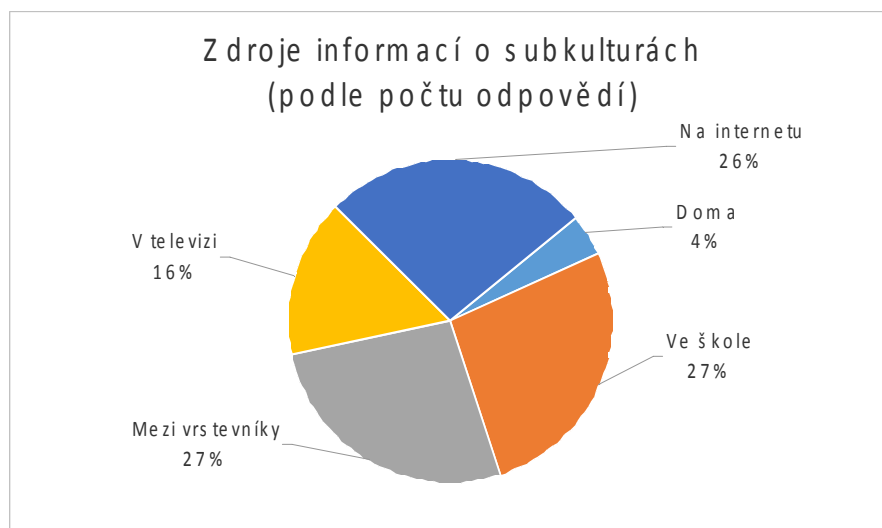
3.6 Výsledky dotazníkového šetření

Setkání respondentů se subkulturou

Celkem 98 % respondentů uvedlo, že se ve svém životě již někdy setkali se členem některé ze skupin, které se nějakým způsobem odlišují od většinové společnosti. Zbývající 2 % uvedla, že i když se s nikým takovým neseťkali, alespoň už o některé z těchto skupin slyšeli nebo četli.

Zdroje informací o subkulturách

O subkulturách se mladí dozívají nejvíce mezi vrstevníky (27 %) a informace o nich získávají často i ve škole (27 %). Dobrým zdrojem informací je také internet (26 %). Pouze 13 respondentů (4 %) uvedlo, že se mluví o subkulturách i doma.

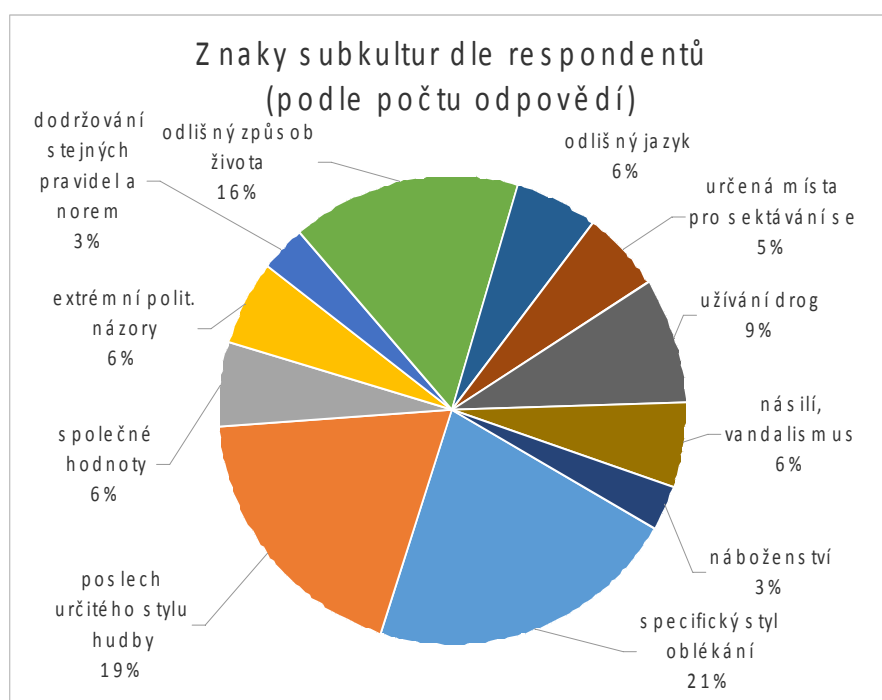

Graf 5: Zdroje informací o subkulturách (podle počtu odpovědí)

Znaky subkultury dle respondentů

Mezi nejvýraznější znaky členů subkultur lze podle respondentů zařadit především specifický styl oblékání (21 %) a poslech určitého stylu hudby (19 %). Důležitým znakem je i jejich odlišný způsob života (16 %). Respondenti si také subkultury spojují s užíváním drog (9 %).

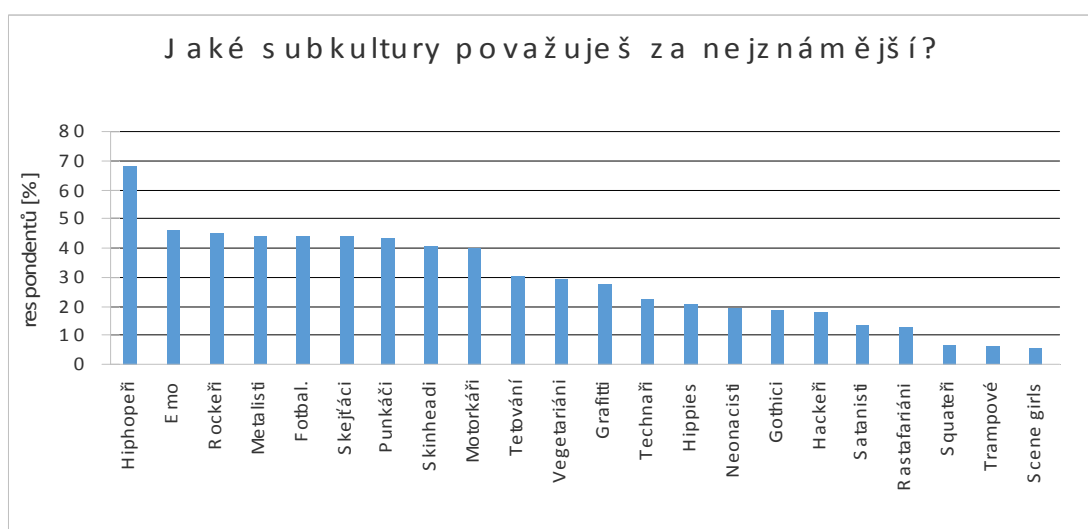
Naopak dodržování stejných pravidel a norem členy subkultury volilo jako znak nejméně respondentů (3 %). Subkultury si respondenti příliš nespojují ani s náboženstvím (3 %).

Graf 6: Znaky subkultur dle respondentů (podle počtu odpovědí)

Nejznámější subkultury

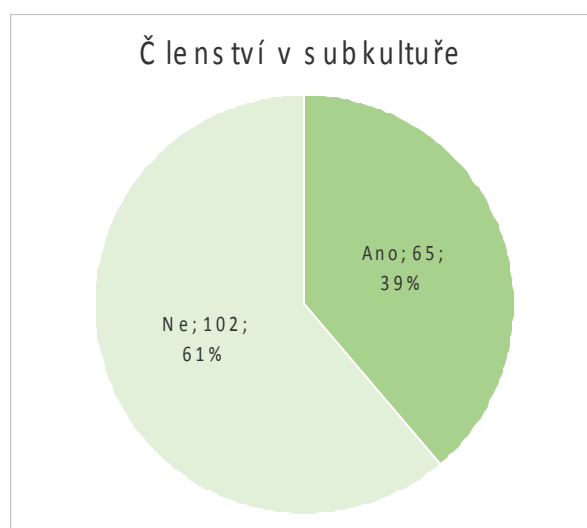
Jako nejznámější označilo 68 % respondentů (114*) subkulturu hiphoperů. Mezi subkultury, které volilo jako neznámější více než 40 % respondentů, je možné zařadit emo (77*), hudební subkultury rockerů (75*) a metalismů (73*), fotbalové chuligány (73*), skejťáky (73*) a punkáče (72*). Za nejméně známé lze považovat subkultury squaterů (9*), trampů (10*) a scene girls (9*). Tyto subkultury označilo jako nejznámější pouze 6 % respondentů.

Graf 7: Jaké subkultury považuješ za nejznámější?

Příslušnost respondentů k subkulturám

Za člena některé ze subkultur se považuje 65 respondentů, což je 39 % z celkového počtu. Z toho vyplývá, že za příslušníka subkultury můžeme označit průměrně každého třetího respondenta. Navíc někteří respondenti uvedli, že jsou členy několika různých subkultur současně. Jednalo se převážně o subkultury, které spolu nějakým způsobem souvisejí, např. hiphopeři a graffiti nebo rockeři, metalisti a vyznavači tetování a piercingu.

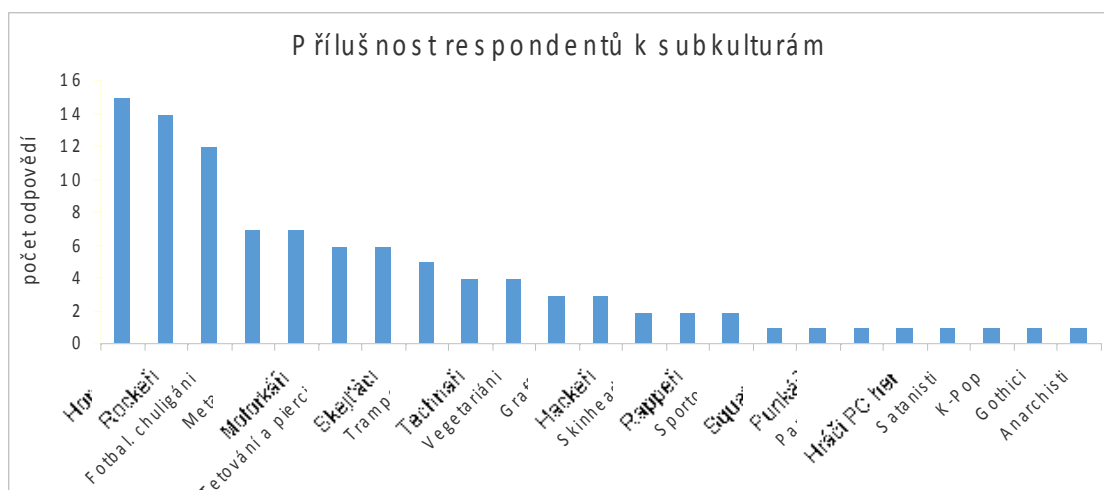

Graf 8: Členství v subkultuře

* Číslo označuje počet respondentů, kteří zvolili tuto možnost.

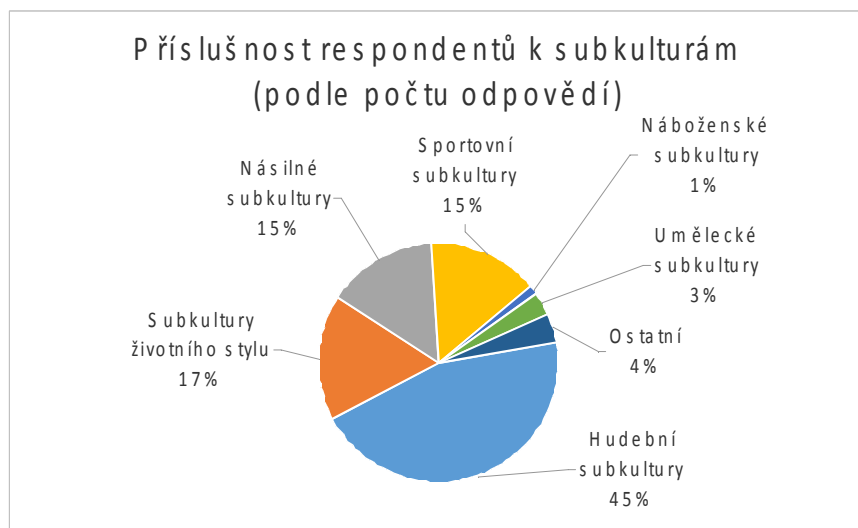
Zbýlých 61 % respondentů uvedlo, že do žádné subkultury nepatří.

Největší zastoupení měli příslušníci hiphopové subkultury. Mezi respondenty jich bylo celkem 15. Někteří z nich se ještě řadili do graffiti subkultury (3 respondenti). Další hojně zastoupené subkultury tvoří subkultury rockerů (14 respondentů) a fotbalových chuligánů (13 respondentů), při čemž mezi fotbalovými chuligány bylo nejvíce příznivců fotbalového klubu Sparta Praha.

Graf 9: Přílušnost respondentů k subkulturám

Rozdělení subkultur do těchto skupin je čistě subjektivní a má sloužit k lepší přehlednosti výsledků výzkumu. Jiní autoři mohou dělit subkultury podle jiných kritérií zcela odlišně.

Graf 10: Přílušnost respondentů k subkulturám (podle počtu odpovědí)

Mezi příslušníky hudebních subkultur, kterých bylo nejvíce, řadím respondenty, kteří se označili za členy hiphopové subkultury, rockery, metalisty, technaře, rapery, punkáče, příznivce hudebního stylu K-pop a gothiky.

Do subkultur životního stylu jsem zařadila vyznavače tetování a piercingu, vegetariány, trampy a squatery. Mezi násilné subkultury řadím příslušníky fotbalových chuligánů, skinheads a anarchistů. Jako sportovní subkultury jsem označila motorkáře, skejťáky, parkouristy a sportovce obecně.

Do ostatních jsem zařadila respondenty, kteří se označili za hackery a hráče PC her (tzv. wowkaři), umělecká subkultura představuje příslušníky graffiti subkultury a náboženská jednoho satanistu.

3.7 Vyhodnocení výsledků souvisejících s předpoklady práce

3.7.1 Vyhodnocení hypotézy H1

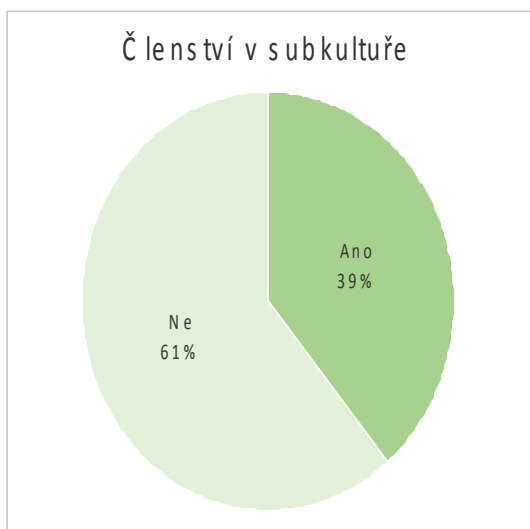
V hypotéze H1 bylo předpokladem, že více než 60 % respondentů, kteří se považují za člena subkultury, patří do některé z dnešních nejčastějších hudebních subkultur. Jelikož se ukázalo, že za člena hudební subkultury se považuje pouze 55,4 % dotázaných, kteří se k nějaké subkultuře hlásí, nebyla tato hypotéza potvrzena, ačkoliv rozdíl s předpokladem činí pouhých 4,6 %.

Tabulka 1: Hypotéza H1

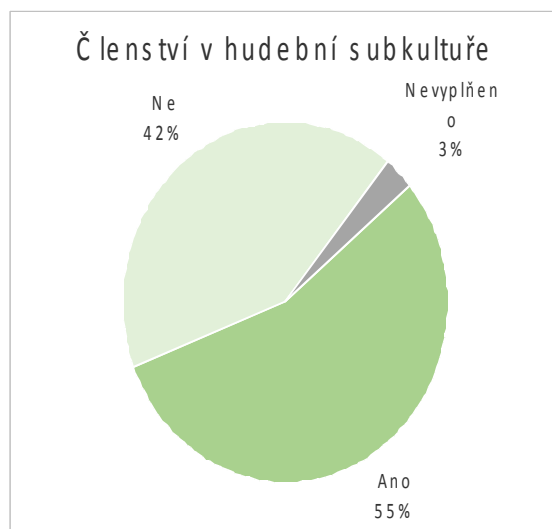
H1. Více než 60 % respondentů, kteří se považují za člena subkultury, patří do některé z dnešních nejčastějších hudebních subkultur.					
H1	Členství v subkultuře		Zapadá do hypotézy		
		%			%
	Ano	65	39	Ano	55.4
	Ne	102	61	Ne	41.5
				Nevyplněno	3.1

HYPOTÉZA #1 NEPOTVRZENA

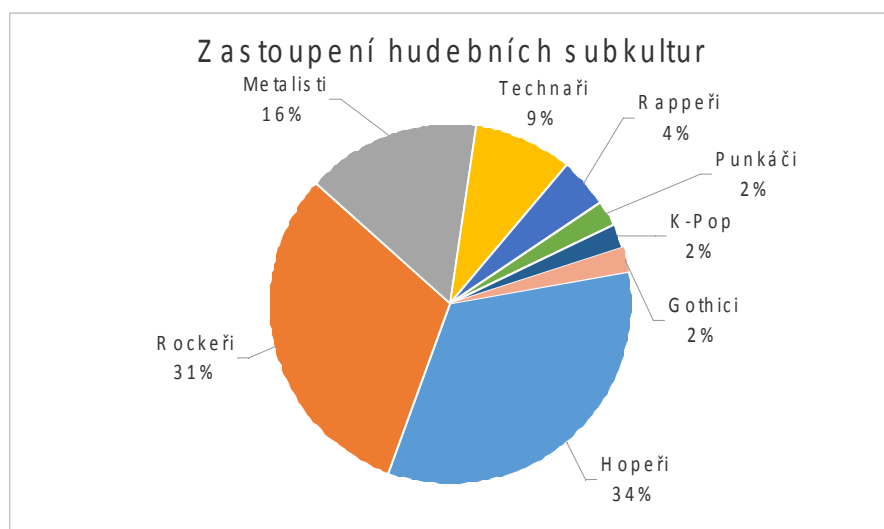
Podle odpovědí respondentů se za člena některé ze subkultur považuje 39 % ze všech dotazovaných. Celkem 55 % z nich pak tvoří příslušníci některé z hudebních subkultur. Jedná se tak o více než polovinu respondentů považujících se za člena subkultury.

Graf 11: Členství v subkultuře

Graf 12: Členství v hudební subkultuře

Graf 13: Zastoupení hudebních subkultur

Mezi nejvýrazněji rozšířené subkultury lze zařadit hip-hop (34 %) a subkulturu rockerů (31 %). Další poměrně častá je metalová subkultura (16 %). Nejmenší zastoupení má subkultura punk a nově vzniklá subkultura K-pop (původně korejská popová subkultura).

3.7.2 Vyhodnocení hypotézy H2

Hypotéza H2 předpokládala, že v příbramském regionu má nejvíce sympatizantů subkultura hiphoperů. Největší počet sympatizantů má subkultura rockerů (37). Tato hypotéza se tudíž nepotvrdila. Avšak sympatie k rockerům či hiphoperům se liší pouze třemi sympatizanty, což jsou 2 % všech respondentů.

Tabulka 2: Hypotéza H2

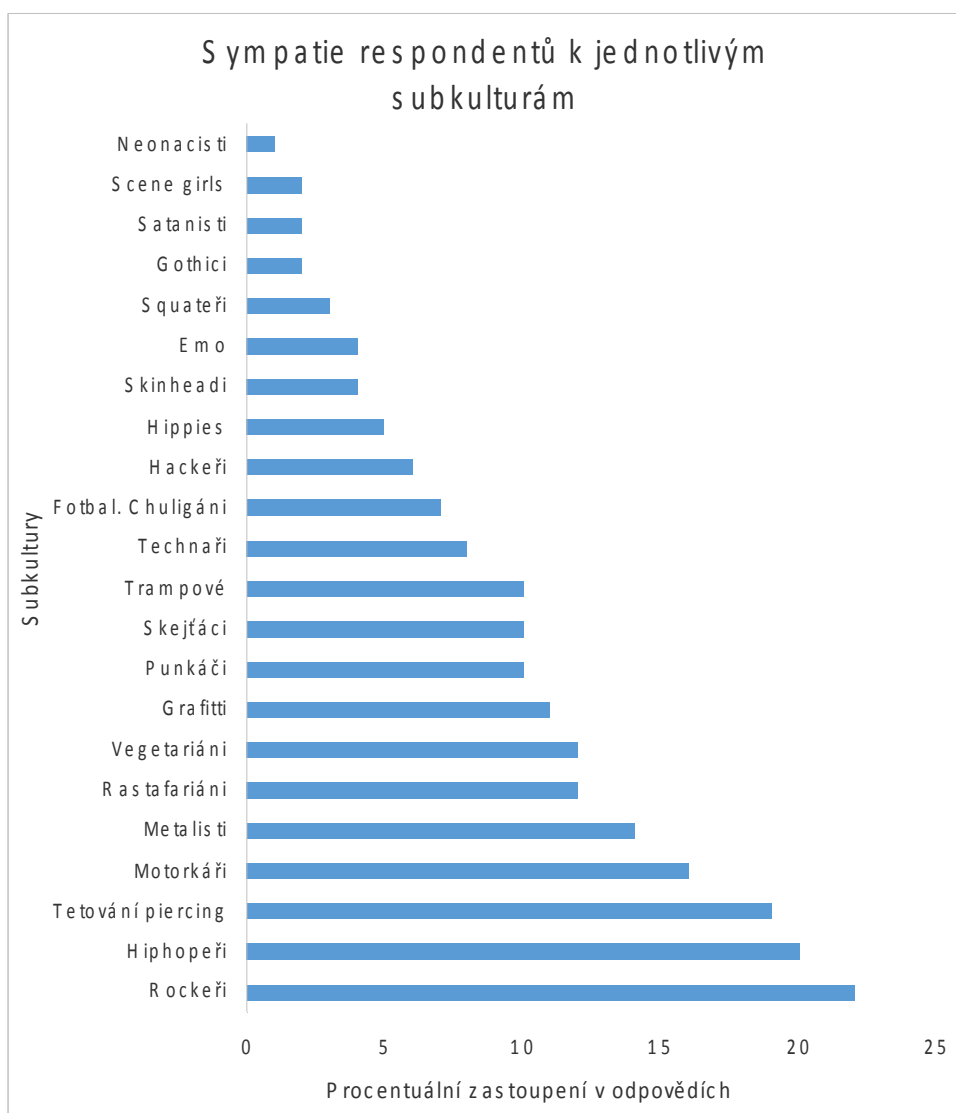
H2. V příbramském regionu má nejvíce sympatizantů subkultura hiphoperů					
	Sympatie	Největší sympatie	% respondentů	% odpovědí	
H2	Rockeři	37	nejvíc	22	11.1
	Hiphopeři	34		20	10.2
	Tetování piercing	31		19	9.3
	Motorkáři	26		16	7.8
	Metalisti	23		14	6.9
	Rastafariáni	20		12	6
	Vegetariáni	20		12	6
	Graffiti	19		11	5.7
	Punkáči	17		10	5.1
	Skejťáci	16		10	4.8
	Trampové	17		10	5.1
	Technaři	14		8	4.2
	Fotbal. Chuligáni	12		7	3.6
	Hackeři	10		6	3
	Hippies	9		5	2.7
	Skinheadi	6		4	1.8
	Emo	6		4	1.8
	Squateři	5		3	1.5
	Gothici	3		2	0.9
	Satanisti	4		2	1.2
Scene girls	3		2	0.9	
Neonacisti	2	nejméně	1	0.6	

HYPOTÉZA #2 NEPOTVRZENA

Rockery jako subkulturu, která je nejsympatičtější a nejvíce se líbí, označilo celkem 22 % respondentů. Jako nejčastější důvody uváděli, že se jim líbí především styl hudby, dalšími důvody byly styl oblékání a celková image a v neposlední řadě respondenti hodnotili rockery jako „pohodáře s dobrým smyslem pro humor“.

Hiphopová subkultura byla respondenty označena jako jedna z nejznámějších a ukázalo se, že má mezi respondenty i nejvíce příslušníků, jako nejsympatičtější ji označilo 20 % respondentů. Nejčastějšími důvody byly styl hudby a oblékání příslušníků této subkultury.

Velký počet sympatizantů mají také vyznavači tetování a piercingu. 20 % respondentů ji označilo jako subkulturu, která se jim líbí. Respondenti jako důvody uváděli, že tetování či piercing sami mají nebo by ho v nejbližší době chtěli mít.

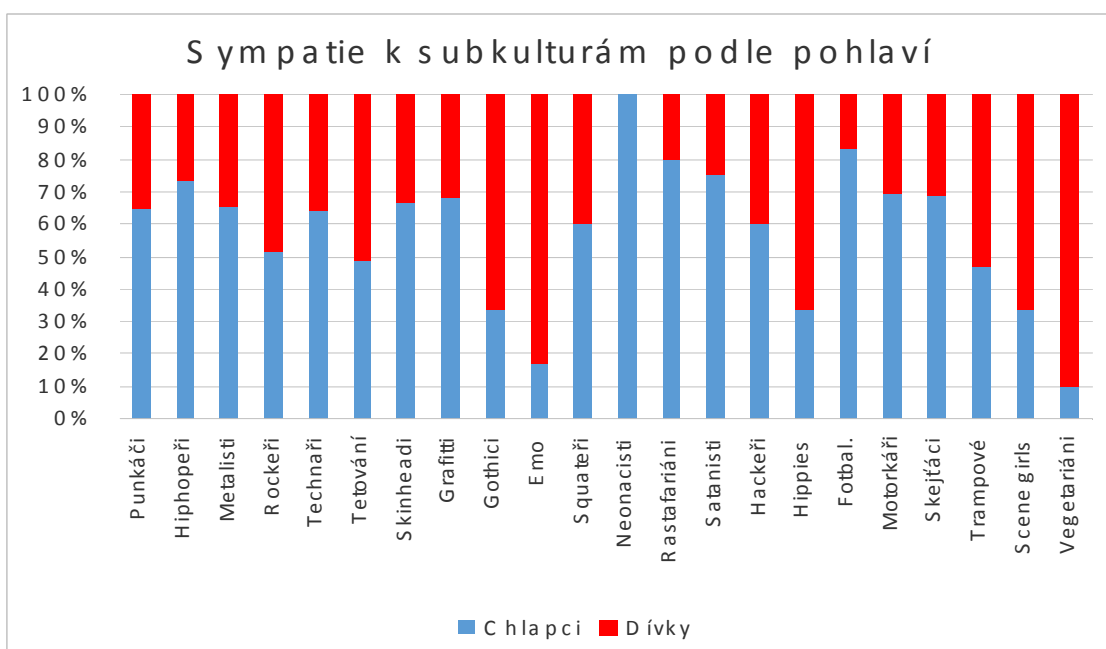
Graf 14: Sympatie respondentů k jednotlivým subkulturám

Sympatie podle pohlaví

V závislosti na pohlaví se sympatie respondentů liší. Nejvýraznější rozdíl v sympatiích je u subkultur emo, neonacistů, fotbalových chuligánů a vegetariánů.

Téměř 85 % sympatizantů se subkulturou emo tvoří dívky. Může to být dáno tím, že se jedná o styl, který se zaměřuje na image, emoce a duševní prožitky, což je bližší právě dívkám. Další subkulturou, se kterou sympatizují především dívky, jsou vegetariáni. Dívky tvoří celých 90 % všech sympatizantů.

Naopak subkulturou, která má sympatizanty pouze mezi chlapci, jsou neonacisti. Chlapci tvoří také převážnou část sympatizantů fotbalových chuligánů, téměř 85 %.

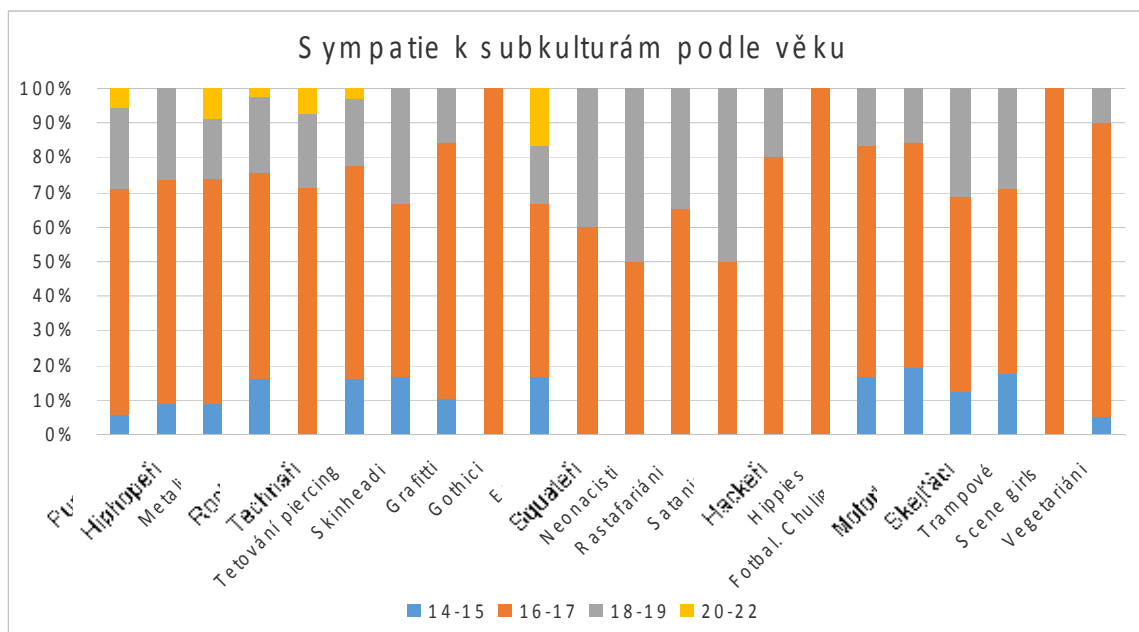

Graf 15: Sympatie k subkulturám podle pohlaví

Sympatie v závislosti na věku respondentů

Nejmladším respondentům (14–15 let) se nejvíce líbí subkultura motorkářů a trampové. Nejstarší respondenti (20–22 let) nejvíce sympatizují se subkulturou emo. Toto zjištění je překvapivé, neboť tento styl je nejvíce spojován s mládeží ve věku max. 17 let. Subkultura emo má sympatizanty ve všech věkových kategoriích respondentů.

Subkultury gothic, hippies a scene girls mají sympatizanty pouze v kategorii respondentů ve věku 16–17 let.

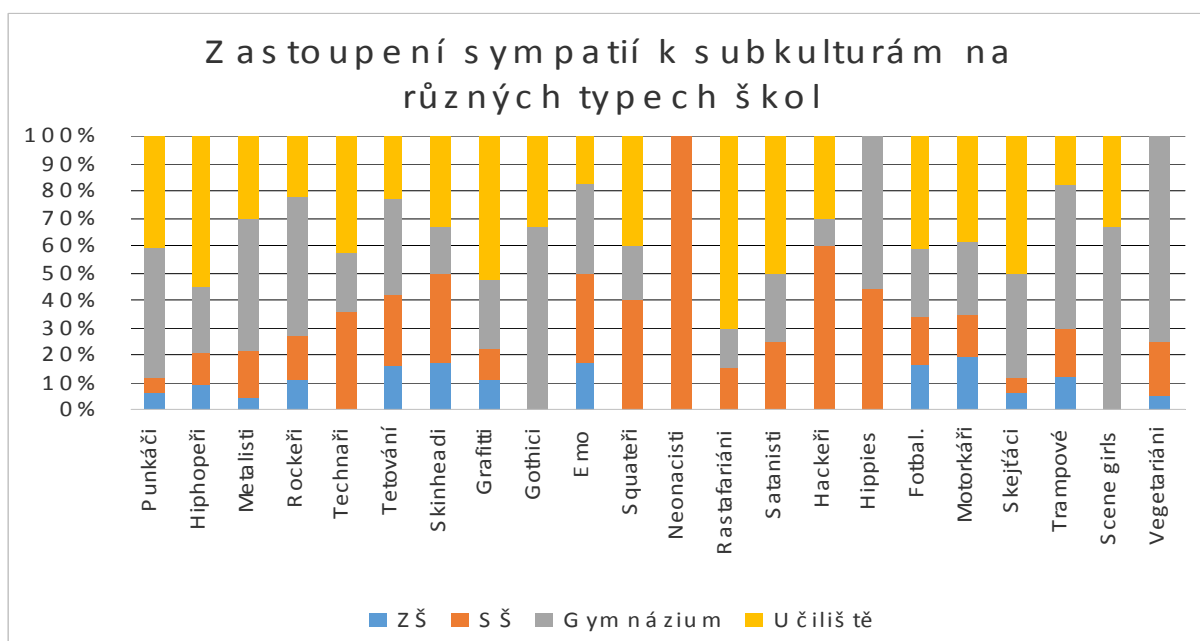
Graf 16: Sympatie k subkulturám podle věku

Sympatie v závislosti na typu navštěvované školy respondentů

Respondenti sympatizující s neonacisty se objevili pouze na střední škole. Lze také pozorovat výrazné sympatie k hackerům, hippies a squaterům.

Respondenti navštěvující gymnázium sympatizují nejvíce s vegetariány, dále se subkulturami gothic, scene girls a hippies.

Na učilišti převládají sympatie k subkultuře rastafariánů, dále k subkulturám, které se vzájemně doplňují, a to k hiphopové subkultuře, graffiti a skejťákům.

Graf 17: Zastoupení sympatií k subkulturám na různých typech škol

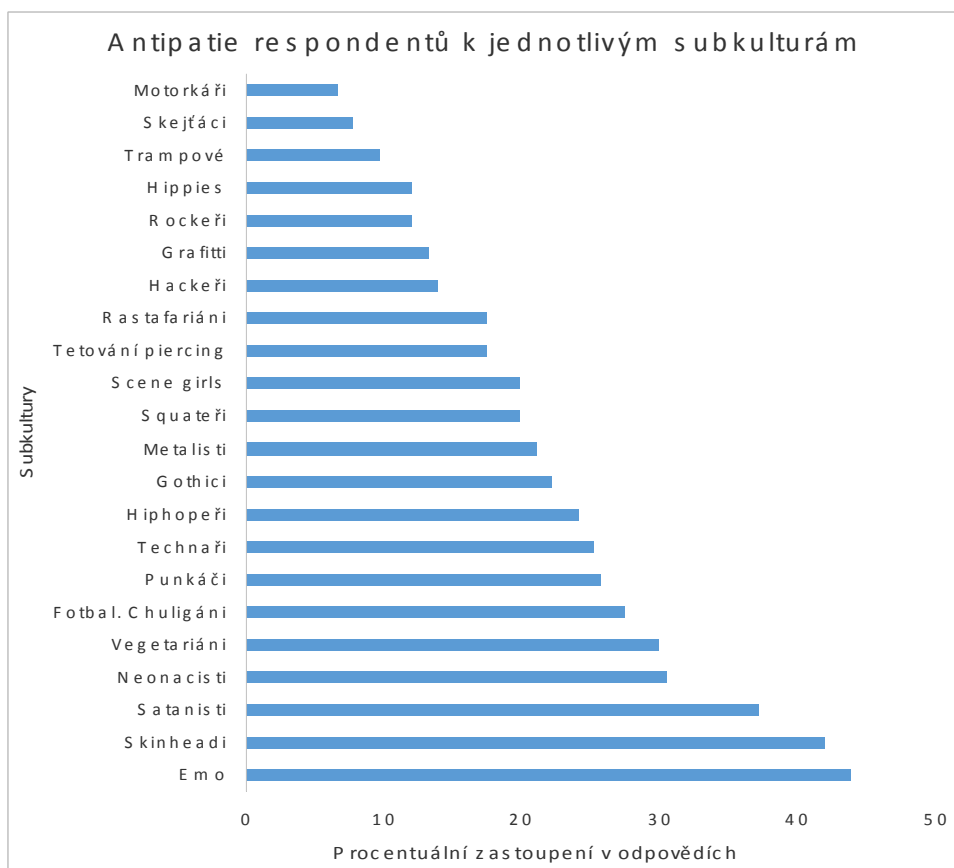
Antipatie respondentů k jednotlivým subkulturám

Subkulturou, do které by nejvíce respondentů nechtělo patřit, je subkultura emo. Označilo ji celkem 44 % respondentů. Jako nejčastější důvod respondenti uváděli sebepoškozování, se kterým je subkultura spojována.

Mezi další subkultury, do kterých by respondenti patřit nechtěli, jsou subkultury skinheads (42 %) a neonacisti (30 %). Důvody respondentů byly časté násilnosti těchto subkultur, u neonacistů převládá nesouhlas s jejich politickým směřením.

Výrazné antipatie také převládaly u satanistů (38 %), Respondenti je označovali za velmi nebezpečné, někdy uváděli odlišné náboženské přesvědčení.

Všichni respondenti, kteří by nechtěli patřit k vegetariánům, uvedli že „milují maso a nemohli by bez něj být“.

Graf 18: Antipatie respondentů k jednotlivým subkulturám

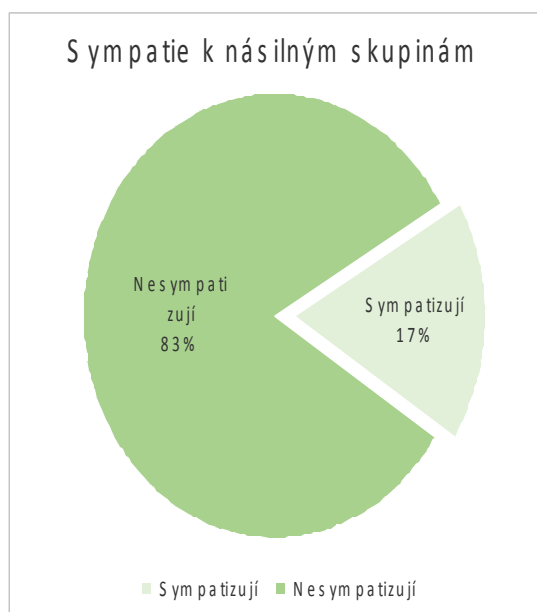
3.7.3 Vyhodnocení hypotézy H3

V hypotéze H3 se předpokládalo, že chlapci častěji než dívky sympatizují se subkulturami, které mají kladný vztah k násilí. S násilnými subkulturami sympatizuje celkem pouze 17 % respondentů, 76 % těchto sympatizantů tvoří chlapci. Tato hypotéza se proto potvrzuje.

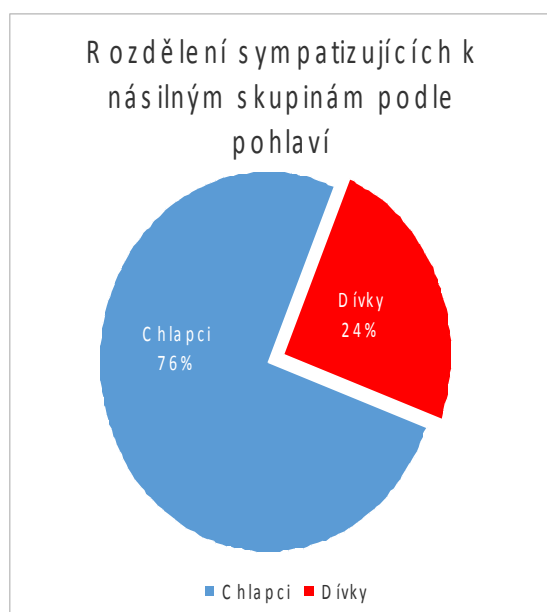
Tabulka 3: Hypotéza H3

H3. Chlapci častěji než dívky sympatizují se subkulturami, které mají kladný vztah k násilí.			
H3	Násilné skupiny		%
	Chlapci	22	76
	Dívky	7	24
	Sympatizují	29	17
	Nesympatizují	138	83

HYPOTÉZA #3 POTVRZENA

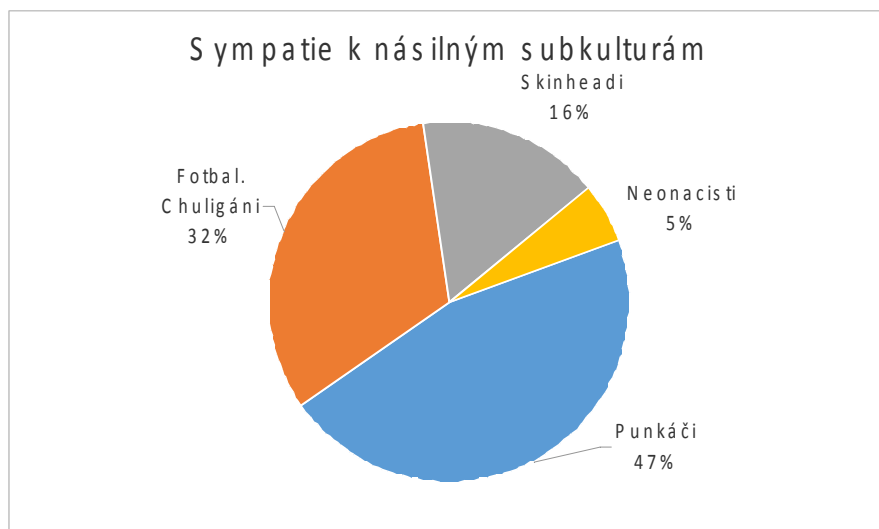

Graf 19: Sympatie k násilným skupinám

Graf 20: Rozdělení sympatizujících k násilným skupinám podle pohlaví

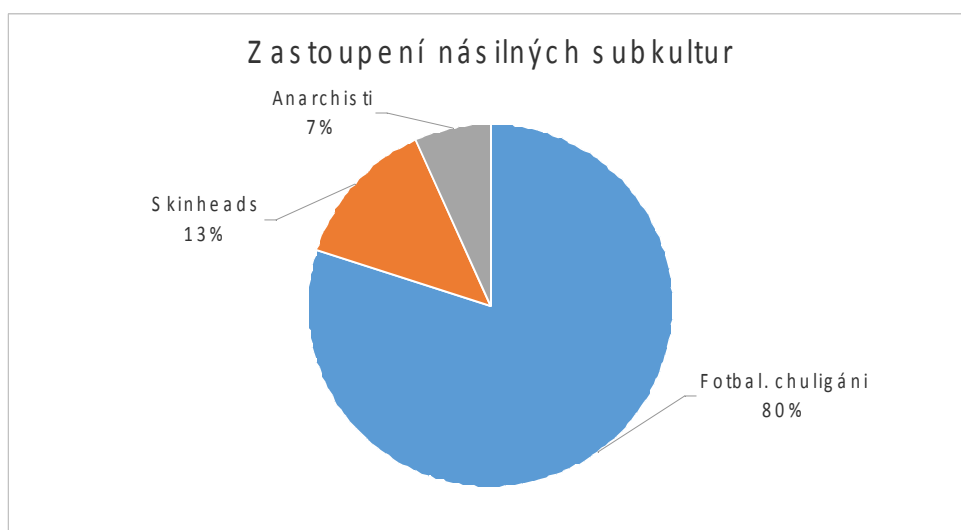
Nejvíce sympatizantů (47 %) mezi násilnými skupinami má subkultura punk, následuje subkultura fotbalových chuligánů (32 %). Nejmenší zastoupení mají sympatizanti neonacistů (5 %).

Graf 21: Sympatie k násilným skupinám

Mezi respondenty, kteří se považují za členy subkultury, byla příslušnost k násilným subkulturám 15 %. Celkem 80 % příslušníků některé z násilných subkultur tvořili fotbaloví chuligáni, 13 % skinheads a zbylých 7 % anarchistů.

Mezi respondenty se neobjevil nikdo, kdo by se označil za člena subkultury punk nebo neonacistů.

Graf 22: Zastoupení násilných subkultur

3.7.4 Vyhodnocení hypotézy H4

Hypotéza H4 předpokládala, že nejčastěji zvolenými faktory, které mají vliv na výběr subkultury, jsou vzhled členů a styl oblékání subkultury. Ukázalo se však, že nejdůležitějším faktorem, který může ovlivnit vstup respondentů do některé ze subkultur, jsou jejich zájmy. Tento faktor uvedlo 24 % respondentů. Hypotéza H4 tedy nebyla potvrzena.

Tabulka 4: Hypotéza H4

H4. Nejčastěji zvolenými faktory, které mají vliv na výběr subkultury, jsou vzhled členů a styl oblékání subkultury.				
	Faktory	%	Nejvíce/Nejméně	
H4	Vzhled	89	19,5	
	Názor kamarádů	37	8,1	
	Zájmy	109	23,9	Nejvíce
	Protest vůči dospělým	10	2,2	Nejméně
	Touha odlišit se	37	8,1	
	Zapadnout do party	32	7,1	
	Ideové přesvědčení	63	13,8	
	Hudební vkus	79	17,3	

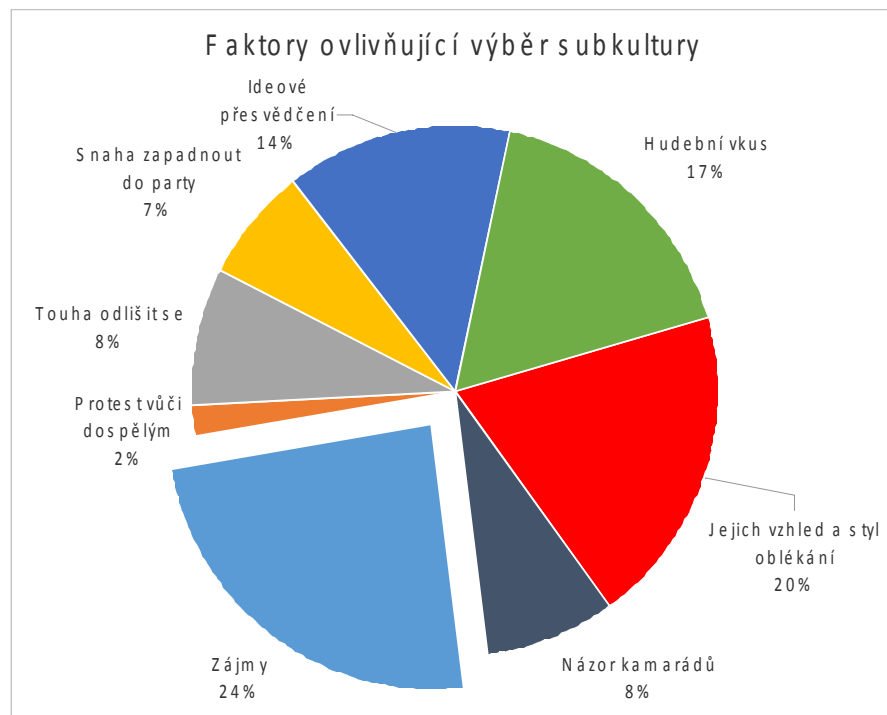
HYPOTÉZA #4 NEPOTVRZENA

Vzhled členů subkultury a jejich styl oblékání je druhým nejdůležitějším faktorem při volbě subkultury. Vzhled a oblékání považuje za důležité 20 % respondentů.

Výrazný vliv na výběr subkultury má podle respondentů také jejich hudební vkus. Tento faktor volilo 17 % respondentů. Ideové přesvědčení (názory, cíle, hodnoty, vzory) volilo jako důležité 14 % respondentů.

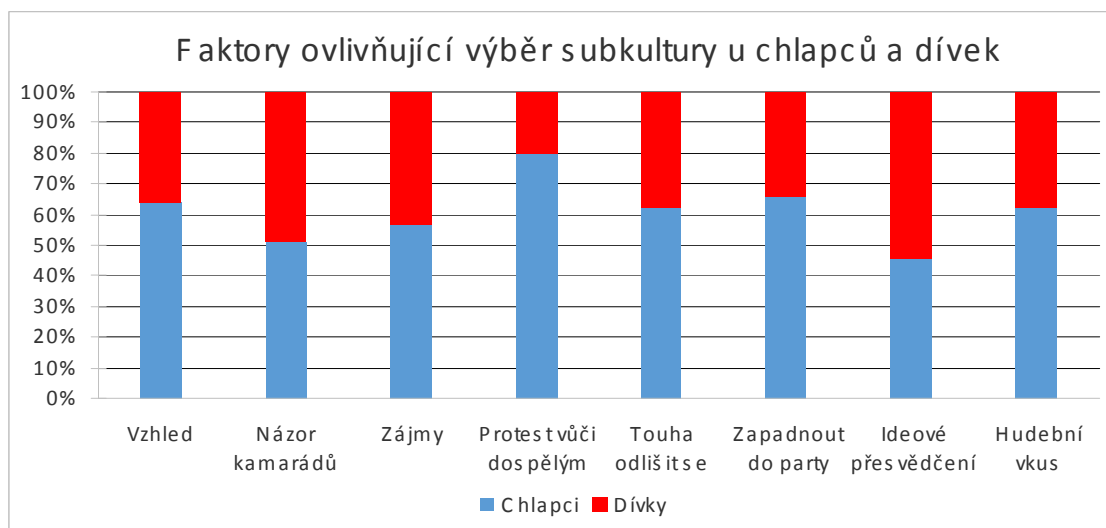
Nejméně respondentů volilo jako důvod vstupu do subkultury protest vůči dospělým. Pouze 2 % respondentů.

Výrazně se neliší ani názory respondentů, kteří jsou členy některé ze subkultur, od názorů respondentů, kteří se za člena žádné subkultury nepovažují. Rozdíl lze pozorovat pouze v tom, že respondenti, kteří do některé subkultury již patří, uvádějí častěji touhu odlišit se a nezáleží jim tolik na názoru kamarádů či vrstevníků.

Graf 24: Faktory ovlivňující výběr subkultury

Z výsledků výzkumu dále vyplynulo, že názor kamarádů je pro volbu subkultury stejně důležitý pro chlapce i pro dívky. Pro chlapce je mnohem více důležitým faktorem protes t vůči dospělým. Pro dívky je důležitější ideové přesvědčení.

Graf 23: Faktory ovlivňující výběr subkultury u chlapců a dívek

3.7.5 Vyhodnocení hypotézy H5

Hypotéza H5 předpokládala, že jako nebezpečnou označí respondenti nejčastěji subkulturu neonacistů. Neonacisté se podle odpovědí respondentů umístili jako třetí. Hypotéza tedy nebyla potvrzena.

Tabulka 5: Hypotéza H5

H5. Jako nebezpečnou označí respondenti nejčastěji subkulturu neonacistů.				
	Nebezpečnost	% respondentů	% odpovědí	
H5	Fotbal. Chuligáni	72	43	16.6
	Skinheadi	66	40	15.2
	Neonacisti	55	33	12.7
	Satanisti	52	31	12
	Hackeři	32	19	7.4
	Emo	31	19	7.2
	Motorkáři	18	11	4.2
	Squateři	14	8	3.2
	Punkáči	10	6	2.3
	Vegetariáni	10	6	2.3
	Hiphopeři	9	5	2.1
	Technaři	8	5	1.8
	Graffiti	8	5	1.8
	Metalisti	7	4	1.6
	Tetování piercing	7	4	1.6
	Rastafariáni	7	4	1.6
	Rockeři	6	4	1.4
	Gothici	6	4	1.4
	Scene girls	5	3	1.2
	Hippies	4	2	0.9
Trampové	4	2	0.9	
Skejťáci	2	1	0.5	

HYPOTÉZA #5 NEPOTVRZENA

Jako nejnebezpečnější respondenti zvolili subkulturu fotbalových chuligánů. Za nebezpečnou ji označilo 43 % respondentů. Jako důvody její nebezpečnosti uváděli časté násilí a rvačky a s chuligány spojovaný vandalismus na fotbalových stadionech.

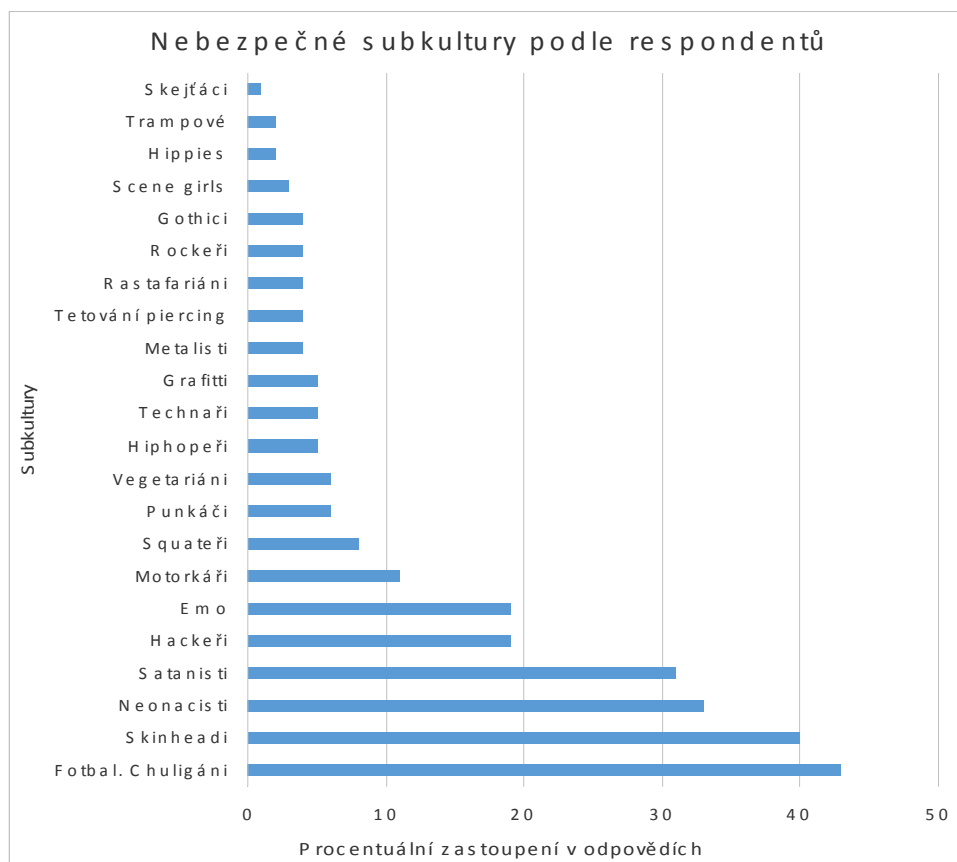
Další nebezpečnou subkulturou jsou podle respondentů skinheads. Tu za nebezpečnou považuje 40 % respondentů. Respondenti si ji nejčastěji spojují s násilím.

Neonacisty, kteří jsou jednou z odnoží skinheads, zvolilo za nebezpečné 33 % respondentů. Uváděnými důvody byly především jejich extrémní politické názory.

Satanisty jako nejnebezpečnější označilo 31 % respondentů. Důvodem jejich nebezpečnosti je podle respondentů extrémní náboženství a sklony k násilnostem až k vraždám při satanistických rituálech.

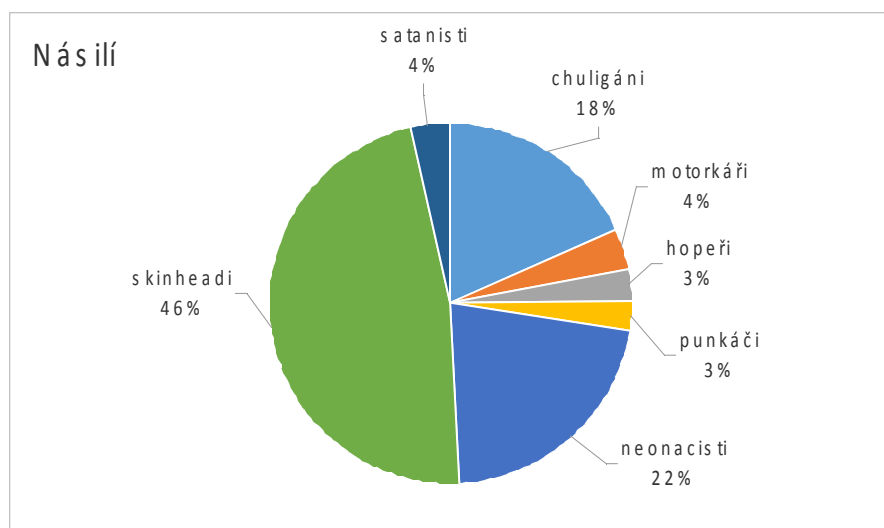
Nebezpečí hrozící od hackerů volilo 19 % respondentů. Uvádějí především strach z odcizení a využití jejich osobních údajů nebo zavirování PC.

Emo zvolilo jako nebezpečnou subkulturu 19 % respondentů. Podle respondentů nejsou nebezpeční okolí jako předchozí subkultury, ale sami sobě. Většina respondentů si je spojuje se sebepoškozováním.

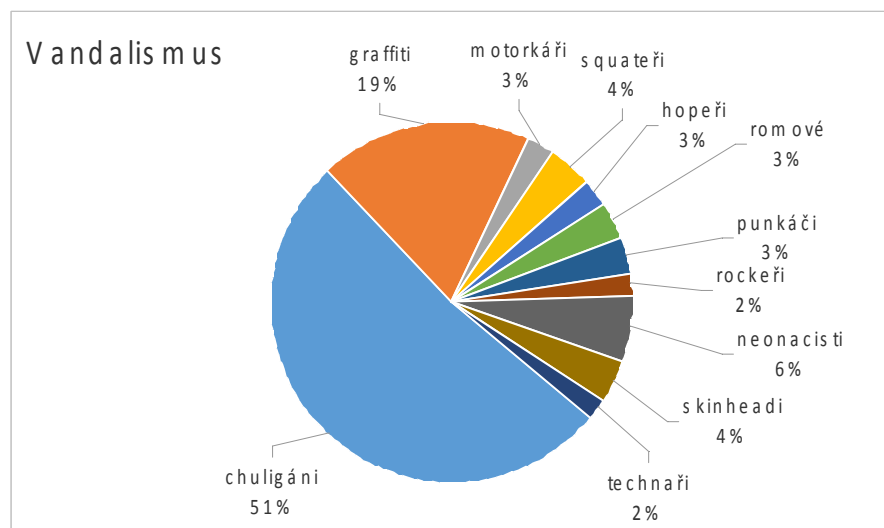
Graf 25: Nebezpečné subkultury podle respondentů

S násilím všeobecně si respondenti nejvíce spojují subkulturu skinheads (46 % resp.), dále neonacisty (22 %) a fotbalové chuligány (18 %). Zajímavé je, že si s násilím spojují i motorkáře (4 %) a hiphopery (3 %).

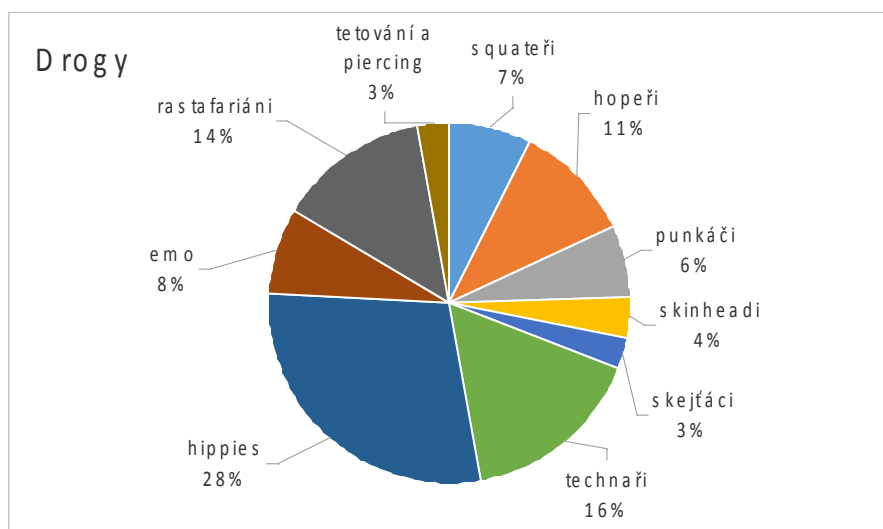
Graf 26: Násilí

S vandalismem si respondenti kromě nejvýrazněji zastoupených fotbalových chuligánů (51 %), spojují také graffiti subkulturu (19 %), neonacisty (6 %), skinheady (4 %), squately (4 %) a další.

Graf 27: Vandalismus

Názor respondentů na to, se kterými subkulturami si nejvíce spojují užívání drog, ukazuje, že kromě subkultur, které jsou všeobecně s drogami spojovány, jako hippies (28 %) a rastafariáni (14 %), se drogy nejvíce vyskytují v techno subkultuře (16 %), v hiphopové subkultuře (11 %), mezi emo (8 %) a mezi squateři (7 %).

Graf 28: Drogy

4. Závěr

Pomocí dotazníkového šetření byly zjištěny názory mládeže na některé vybrané subkultury. Z šetření vyplynulo, že převážná část mládeže se již někdy ve svém okolí se členem některé ze subkultur setkala. Respondenti se až na výjimky v problematice subkultur dobře orientovali. Uváděli, že nejčastěji o nich získávají informace mezi svými vrstevníky, ve škole či pomocí internetu.

Ukázalo se, že mezi nejznámější subkultury patří subkultura hip-hop. Za další známé subkultury lze považovat emo, rockery, metalisty, fotbalové chuligány, skejťáky a punks. Nejméně známé byly subkultury trampů, squaterů a scene girls.

Jako subkulturu, která je mládeži nejsympatičtější a nejvíce se jim líbí, lze označit rockery, dále hip-hop, vyznavače tetování a piercingu, motorkáře a metalisty. Z těchto údajů vyplývá, že v současnosti jsou nejrozšířenější hudební subkultury a některé subkultury, jako např trampové, punks nebo skejťáci, už nejsou pro mládež tak atraktivní jako dříve.

K subkulturám, které měly ve výzkumu nejvíce příslušníků, patří hip-hop, dále rockeři a fotbaloví chuligáni. Na hiphopové subkultuře se mladým nejvíce líbí jejich styl oblékání a druh hudby s ní spojený. Nutno však podotknout, že tato subkultura je nejvíce zkomercializována, je hojně prezentována v médiích a využívána v reklamách. Na příznivce této subkultury mohou negativně zapůsobit především texty písní plné vulgárností, násilí, drog a sexismu. Rocková subkultura přitahuje především hudbou a setkáváním se na koncertech, je však známá svým kladným vztahem k alkoholu. Zajímavé je, že subkultura fotbalových chuligánů měla mezi respondenty mnoho příslušníků, ačkoli jimi byla nejčastěji označena za nebezpečnou. Možné negativní vlivy, které tato subkultura na mládež může mít, jsou především sklony k násilnostem jejích členů i častý vandalismus na fotbalových stadionech.

Ke členství v subkultuře vedou mladé lidi především jejich zájmy, vzhled členů, ale důležitý je i jejich hudební vkus. To vysvětluje oblíbenost především hudebních subkultur.

S negativními jevy si mládež nejvíce spojuje subkulturu emo. Respondenti ji označili nejčastěji jako subkulturu, do které by nechtěli patřit. Jako důvody nejčastěji uváděli sebepoškozování, které je s touto subkulturou spojováno. Z toho je patrné, že si

nebezpečí spojené se sebepoškozováním mládež dobře uvědomuje. S násilím si nejvíce spojují skinheads, s drogami techno subkulturu.

Rozdíly ve vnímání subkultur u dívek a chlapců jsou zřejmé pouze u některých subkultur. Dívky tvoří převážnou část sympatizantů subkultury emo, zatímco chlapci převažují mezi sympatizanty fotbalových chuligánů.

Ačkoli se z předpokladů práce potvrdil pouze jeden, výsledky nebyly o mnoho vzdáleny od skutečnosti. Potvrdila se hypotéza H3, která předpokládala, že chlapci častěji než dívky sympatizují se subkulturami, které mají kladný vztah k násilí. Předpoklad H1 zněl, že více než 60 % respondentů, kteří se považují za člena subkultury, patří do některé z dnešních nejčastějších hudebních subkultur. Tato hypotéza nebyla potvrzena. Avšak k hudebním subkulturám se hlásí 55,4% respondentů. Rozdíl s předpokladem tak činí pouze 4,6 %. Hypotéza H2 předpokládala, že v příbramském regionu má nejvíce sympatizantů subkultura hiphoperů. Z výsledků výzkumu ale vyplývá, že největší počet sympatizantů mají rockeři. Tato hypotéza se tedy také nepotvrdila, ačkoli rozdíl v počtu sympatizantů obou těchto subkultur činil pouze tři odpovědi. Předpokladem H4 bylo, že nejčastěji zvolenými faktory, které mají vliv na výběr subkultury, jsou vzhled členů a styl oblékání subkultury. Ukázalo se, že nejdůležitějším faktorem při výběru subkultury jsou zájmy. Vzhled členů a styl oblékání subkultury byl druhý nejdůležitější faktor. Hypotéza tak opět nebyla potvrzena. Poslední hypotéza H5 předpokládala, že jako nebezpečnou označí respondenti nejčastěji subkulturu neonacistů. Nejčastěji respondenti jako nebezpečnou volili subkulturu fotbalových chuligánů, za nimi následovala subkultura skinheads a neonacisté podle výzkumu skončili třetí. Tato problematika je ovšem složitější v tom, že neonacisté jsou jednou z odnoží skinheads, tedy jejich součástí, a mezi fotbalovými chuligány se neonacisté také objevují, avšak i tak hypotéza nebyla potvrzena.

Mládež si dobře uvědomuje, jaké negativní jevy se v jednotlivých subkulturách vyskytují, přesto pro ně některé subkultury mají své kouzlo, ať už je fascinuje vzhled členů, inspiruje hudba, chtějí se odlišit nebo naopak hledají spřízněné duše se stejnými názory.

Při dalším výzkumu této problematiky by bylo zajímavé zaměřit se podrobněji na názory mládeže na jednotlivé nejoblíbenější subkultury, jak se navzájem vnímají členové rozdílných subkultur nebo se zaměřit na nově vznikající subkultury, které nebyly do tohoto výzkumu zařazeny, např. subkultura otaku, hipsteři, hráči MMORPG her.

5. Seznam použité literatury

- [1] BARTONÍČKOVÁ, Klára. *Občanský a společenskovední základ*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. 272 s. ISBN 978-80-251-2631-8.
- [2] BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. 291 s. ISBN 80-204-1195-X.
- [3] BAUMAN, Zygmunt; MAY, Tim. *Myslet sociologicky*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7419-026-1
- [4] COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 124 s. ISBN 80-7178-385-4.
- [5] ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 2. upr. vyd. Brno: 1998. 381 s. ISBN 80-85765-70-5
- [6] ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 381 s.
- [7] HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. 239 s. ISBN 978-80-7272-197-9.
- [8] JANOUŠEK, Jaromír; BOKOROVÁ, Věra. *Motivace a civilizační proměny*. 1. vyd. Praha: 1971. 280 s.
- [9] JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŤA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří; PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- [10] KRAFT, Hartmut. *Tabu: Magie a sociální skutečnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006. 218 s. ISBN 80-204-1345-6.
- [11] KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.
- [12] MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003. 141 s. ISBN 80-7178-747-7.
- [13] MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze kultury*. 1. vyd. Brno: Barrister and Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich; MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

- [15] MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. 134 s. ISBN 80-246-0279-2.
- [16] NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- [17] NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. 336 s. ISBN 80-200-0525-0.
- [18] NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 120 s. ISBN 978-80-247-2957-2.
- [19] PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 236 s. ISBN 978-80-247-3234-3.
- [20] POLEDŇÁK, Ivan a Ivan CAFOUREK. *Sondy do popu a rocku*. 1. vyd. Praha: H&H, 1992, 175 s. ISBN 80-85467-14-3.
- [21] PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 199 s. ISBN 80-7178-885-6.
- [22] REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 239 s. ISBN 978-80-247-2594-9
- [23] SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.
- [24] SKARLANTOVÁ, Jana. *Od fíkového listu k džínům*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, 232 s. ISBN 80-7169-785-0.
- [25] SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7.
- [26] SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. 229 s. ISBN 80-7178-929-1.
- [27] TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko psychologické zvláštnosti dospívání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 273 s.

5.1 Internetové zdroje

- [1] ASI-MILOVANI, o. s. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie* [online]. Vydání první. Editor Václav Zeman. Praha: Člověk v tísni, 2009, 218 s. [cit. 2014-06-18]. ISBN 978-80-254-7147-0. Dostupné z: http://www.asi-milovani.cz/files/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf
- [2] BEDRNOVÁ, Jitka. Teenageři a subkultury: Každý někam patří. STREETWORK. *StreetWork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních*. [online]. 20.1.2009 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1885
- [3] ČLOVĚK V TÍSNI O.P.S. *Interkulturní vydělávání II.: Doplněk k publikaci interkulturní vydělávání nejen pro středoškolské pedagogy* [online]. Praha: Člověk v tísni, 2005 [cit. 2014-06-01]. ISBN 80-903510-5-0. Dostupné z: http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly2/IKV2_komplet.pdf
- [4] Emo Kids. *Style Surfin* [online]. 2014 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/50091078332/emo-kids>
- [5] FOLPRECHT, Daniel. Ze života Punku: 2. díl: Co to leze z díry. IREPORT S.R.O. *IREPORT: Music & Style Magazine* [online]. 2011 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ireport.cz/punk/9553-ze-zivota-punku-2dil-co-to-leze-z-diry.html>
- [6] HIP HOP SHOP. Historie Hip hopu. HIP HOP SHOP. *Hiphoper.cz* [online]. © 2006 - 2011 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://www.hiphoper.cz/clanky-historie-hip-hopu.html>
- [7] Historie. GEKON a PAPOUCH. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj náček!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://skinhead.name/skinheads/historie/>
- [8] Jednou gotik, vždycky goth.... *Style Surfin* [online]. 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/47213623608/jednou-gotik-vzdycky-goth>
- [9] Kališníci. KRTEK. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj náček!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://skinhead.name/kultura/kalisnici/>

- [10] Metaláci. *Style Surfin* [online]. 2014 [cit. 2014-06-19]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/54117593012/metalaci>
- [11] MINAŘÍK, Jakub. Extáze a taneční scéna. SANANIM o. s. *Primární prevence.cz: prevence rizikového chování* [online]. © 2003 - 2014 [cit 2014-06-08]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/skola/uzivani-navykovych-latek/informace-o-drogach/extaze-a-tanecni-scena2.html>
- [12] NOVÁK, Petr a Roman GABRHELÍK. Praha: Centrum adiktologie. *Taneční drogy: Uživatelé* [online]. [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3458/tanecni-drogy-uzivatele-pdf
- [13] Skinheads. GEKON a PAPOUCH. *Skinhead.name: Skinhead? Tak to není žádnéj nácek!* [online]. [2012] [cit. 2014-06-01]. Dostupné z: <http://skinhead.name/skinheads/odnoze/skinheads/>
- [14] SMOLÍK, Josef. Extremismus subkultur mládeže?. CBSS, o. s. *Rexter: Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu* [online]. 01. 05. 2006 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/extremismus-subkultur-mladeze/2006/05/01/>
- [15] ŠUSTR, Jiří. EMO STYL JAKO SUBKULTURA? PORTÁL, s.r.o. *Nakladatelství Portál* [online]. 5/2009 [cit. 2014-06-06]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/ras/ukazky/emo-styl-jako-subkultura-/27731/>
- [16] Techno. *Wikipedia* [online]. 2014 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Techno>

6. Seznam tabulek

Tabulka 1: Hypotéza H1	59
Tabulka 2: Hypotéza H2	61
Tabulka 3: Hypotéza H3	67
Tabulka 4: Hypotéza H4	69
Tabulka 5: Hypotéza H5	71

7. Seznam grafů

Graf 1: Poměr chlapců a dívek	46
Graf 2: Věk respondentů.....	47
Graf 3: Rozdělení respondentů dle typu škol.....	47
Graf 4: Zastoupení respondentů dle škol	48
Graf 5: Zdroje informací o subkulturách (podle počtu odpovědí).....	54
Graf 6: Znaký subkultur dle respondentů (podle počtu odpovědí).....	55
Graf 7: Jaké subkultury považuješ za nejznámější?	56
Graf 8: Členství v subkultuře.....	56
Graf 9: Příslušnost respondentů k subkulturám.....	57
Graf 10: Příslušnost respondentů k subkulturám (podle počtu odpovědí).....	57
Graf 11: Členství v subkultuře.....	59
Graf 12: Členství v hudební subkultuře.....	59
Graf 13: Zastoupení hudebních subkultur	60
Graf 14: Sympatie respondentů k jednotlivým subkulturám	62
Graf 15: Sympatie k subkulturám podle pohlaví.....	63
Graf 16: Sympatie k subkulturám podle věku	64
Graf 17: Zastoupení sympatií k subkulturám na různých typech škol	65
Graf 18: Antipatie respondentů k jednotlivým subkulturám	66
Graf 19: Sympatie k násilným skupinám.....	67

Graf 20: Rozdělení sympatizujících k násilným skupinám podle pohlaví	67
Graf 21: Sympatie k násilným skupinám.....	68
Graf 22: Zastoupení násilných subkultur.....	68
Graf 23: Faktory ovlivňující výběr subkultury u chlapců a dívek.....	70
Graf 24: Faktory ovlivňující výběr subkultury	70
Graf 25: Nebezpečné subkultury podle respondentů.....	72
Graf 26: Násilí	73
Graf 27: Vandalismus	73
Graf 28: Drogy.....	74

8. Přílohy

8.1 Seznam příloh

Příloha A – Dotazník

Příloha A

Dotazník

Ahoj,

dostává se před Tebe dotazník, kterým bych chtěla zjistit Tvé názory na současné subkultury. Tento dotazník je zcela anonymní a získané informace budou sloužit výhradně k vytvoření praktické části mé diplomové práce na téma „Svět subkultur očima současné mládeže“. Tímto bych Tě chtěla požádat o pár minut Tvého času a prosím o co nejupřímnější zodpovězení otázek.

Děkuji za vyplnění a moc si vážím Tvé spolupráce. ☺

Bc. Tereza Havelková
studentka Univerzity Hradec Králové,
obor Sociální pedagogika

Prosím, zakřížkuj správnou variantu:

1. Jsem

Chlapec ()
Dívka ()

2. Navštěvuji

Základní školu ()
Střední školu ()
Gymnázium ()
Odborné učiliště ()

3. Věk (vypiš)

4. Setkal/a jsi se už ve svém okolí s lidmi, kteří by patřili do některé ze skupin, které se nějak odlišují od většiny např. svým vzhledem, specifickým stylem oblékání, poslechem určitého stylu hudby, odlišnými společnými hodnotami nebo jiným způsobem komunikace? (Ano – pokračuj ot. č. 6, Ne – pokračuj ot. č. 5)

Ano ()
Ne ()

5. Pokud jsi se s nimi ještě nesetkal/a, už jsi o takových skupinách alespoň slyšel/a nebo jsi o nich něco přečetl/a?

Ano ()
Ne ()

6. Kde se o takových skupinách dozvídáš nejvíce?

Doma ()
Ve škole ()
Mezi vrstevníky ()
V televizi ()
Na internetu ()
Jinde (vypiš)

7. Jaké takovéto skupiny znáš? (vypiš)

.....
.....

8. Čím se podle Tebe tyto skupiny vyznačují? Co je na nich zvláštní?

(vyber jednu, max. 5 možností)

Specifický styl oblékání ()
Poslech určitého stylu hudby ()
Společné hodnoty ()
Extrémní politické názory ()
Dodržují stejná pravidla a normy ()
Odlišný způsob života ()
Jiný způsob komunikace, odlišný jazyk ()
Určená místa pro setkávání se ()
Užívání drog ()
Násilí, vandalismus ()
Náboženství ()
Jiné (vypiš)

9. Vyber z těchto skupin ty, které považuješ za nejznámější.

(vyber jednu nebo i více možností)

- Punkáči ()
- Hiphopeři ()
- Metalisti ()
- Rockeři ()
- Technaři ()
- Vyznavači tetování a piercingu ()
- Skinheadi ()
- Graffiti - Writeři ()
- Gothici ()
- Emo ()
- Squateři ()
- Neonacisti ()
- Rastafariáni ()
- Satanisti ()
- Hackeři ()
- Hippies ()
- Fotbaloví chuligáni ()
- Motorkáři ()
- Skejtáři ()
- Trampové ()
- Scene girls ()
- Vegetariáni ()

10. Patříš do nějaké takovéhle skupiny?

(Ano - pokračuj ot. č. 11 a 12, Ne - pokračuj ot. č. 13)

- Ano ()
- Ne ()

11. Jaké skupiny jsi členem? (vypiš)

.....

12. Co pro Tebe bylo rozhodující při výběru právě téhle skupiny?

(vyber jednu, max. 3 možnosti)

- Jejich vzhled (styl oblékání, image) ()
- Názor kamarádů, vrstevníků ()
- Zájmy ()
- Protest vůči dospělým ()
- Touha odlišit se, vyniknout v davu ()
- Snaha zapadnout do party, někam patřit ()
- Ideové přesvědčení- názory, cíle, hodnoty, vzory ()
- Hudební vkus ()

13. Co by pro Tebe bylo nejdůležitější, pokud by jsi se rozhodoval/a, do které z těchto skupin by jsi chtěl/a patřit?

(vyber jednu, max. 3 možnosti)

- Jejich vzhled (styl oblékání, image) ()
- Názor kamarádů, vrstevníků ()
- Zájmy ()
- Protest vůči dospělým ()
- Touha odlišit se, vyniknout v davu ()
- Snaha zapadnout do party, někam patřit ()
- Ideové přesvědčení- názory, cíle, hodnoty, vzory ()
- Hudební vkus ()

14. Která z těchto skupin se ti líbí nebo je ti nejsympatičtější? Vedle napiš proč.

- Punkáči ()
- Híphopeři ()
- Metalisti ()
- Rockeři ()
- Technaři ()
- Vyznavači tetování a piercingu ()
- Skinheadi ()
- Graffiti - Writeři ()
- Gothici ()
- Emo ()
- Squateři ()
- Neonacisti ()
- Rastafariáni ()
- Satanisti ()
- Hackeři ()
- Hippies ()
- Fotbaloví chuligáni ()
- Motorkáři ()
- Skejťáci ()
- Trampové ()
- Scene girls ()
- Vegetariáni ()

15. Členem jaké z těchto skupin bys být nikdy nechtěl/a? Vedle napiš proč.

Punkáči	()
Hiphopeři	()
Metalisti	()
Rockeři	()
Technaři	()
Vyznavači tetování a piercingu	()
Skinheadi	()
Graffiti - Writeři	()
Gothici	()
Emo	()
Squateři	()
Neonacisti	()
Rastafariáni	()
Satanisti	()
Hackeři	()
Hippies	()
Fotbaloví chuligáni	()
Motorkáři	()
Skejt'áci	()
Trampové	()
Scene girls	()
Vegetariáni	()

16. Jaké z těchto skupin považuješ za nebezpečné? Vedle napiš proč.

Punkáči	()
Hiphopeři	()
Metalisti	()
Rockeři	()
Technaři	()
Vyznavači tetování a piercingu	()
Skinheadi	()
Graffiti - Writeři	()
Gothici	()
Emo	()
Squateři	()
Neonacisti	()
Rastafariáni	()
Satanisti	()
Hackeři	()
Hippies	()
Fotbaloví chuligáni	()
Motorkáři	()
Skejt'áci	()
Trampové	()
Scene girls	()
Vegetariáni	()

17. Vedle vypsáných pojmů napiš jednu skupinu, se kterou si tento pojem nejvíce spojuješ.

Vandalismus

Drogy

Násilí

Politická ideologie

Náboženství